

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE BİLİNCİ KAZANIM
DÜZEYLERİ**

Selim SELİMOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Ocak, 2015

Afyonkarahisar

T.C
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE BİLİNCİ
KAZANIM DÜZEYLERİ**

Hazırlayan

Selim SELİMOĞLU

Danışman

Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

AFYONKARAHİSAR 2015

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/01/2015

Selim SELİMOĞLU

imza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. A. Ali GAZEL
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Şaban ORTAK
: Yrd. Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Selim SELİMOĞLU'nun "**Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri**" başlıklı tezi, 05.01.2015 günü saat 10:00'da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selçuk AKÇAY
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE BİLİNCİ KAZANIM
DÜZEYLERİ

Selim SELİMOĞLU

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

OCAK 2015

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Bu çalışma, ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeylerini bazı demografik değişkenlere göre incelemektedir. Betimsel tarama modelinde yapılan bu araştırmanın örneklemini Antalya il merkezinde dokuz farklı ortaokulda öğrenim gören 732 öğrenci ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırma verileri, “Çevre Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır. Araştırma bulguları “toplam “çevresel duygu”, “çevresel bilgi”, “çevresel endişe-kaygı” ve “çevresel davranış” boyutlarında demografik değişkenlere göre incelenilmiştir. Öğrencilerin toplam çevre bilinci kazanım düzeyi puan ortalamaları cinsiyete, sosyal bilgiler dersine yönelik ilgi düzeyine, sınıf düzeyine ve anne meslek grubuna göre değişiklik gösterirken yerleşke türüne, anne baba eğitim durumuna, baba meslek grubuna ve aile gelir düzeyine göre değişiklik göstermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevre bilinci, Çevresel duygu, Çevresel bilgi, Çevresel endişe-kaygı, Çevresel davranış.

ABSTRACT

THE ENVIRONMENT CONSCIOUS LEVELS OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS

Selim SELİMOĞLU

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL EDUCATION
DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION**

January 2015

Advisor: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

This study examines the environment conscious levels of middle school students in accordance with some demographic variables. The study is designed in survey model and the sample is consisted of 732 middle school students attending 9 different middle schools in the centre of Antalya.

Data were obtained by “Environment Attitude Scale”. In data analysis process, t-test and One Way Anova techniques were used. Findings of this study were examined by “total”, “environmental feeling”, “environmental information”, “environmental concern” and “environmental behaviour” dimensions in accordance with demographic variables. Total environment conscious levels of students showed difference in gender, level of interest in social studies lesson, grade and mother’s job variables. On the other hand, variables such as kind of campus, education level of parents, father’s job and family income showed no difference.

Key Words: Environment conscious, Environmental feeling, Environmental information, Environmental concern, Environmental behaviour.

ÖNSÖZ

Sosyal bilgiler dersi bireyin sosyal bir canlı olabilmesi bakımından oldukça önemlidir. Sosyalleşen bireylerin çevreleriyle daha bilinçli etkileşim kuracağı muhakkaktır. Çevre bilinci tüm insanlık bakımından oldukça önemli bir kavramdır. Yaşadığımız dünyanın her yönden hızlı bir şekilde gelişmesine rağmen, çevre sorunları da gün geçtikçe artmaktadır. Hızla artan çevre sorunları insan yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. İnsanoğlunun çevreye hâkim olma hırsı arttıkça insanlar çevre sorunlarını görmezden gelmektedir. Bunun içindir ki çevre bilinci gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakabilmemiz için oldukça önemlidir.

Tez çalışmalarımın yürütülmesinde bana rehberlik eden, sayın tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca engin bilgilerini bizlerle paylaşan ders hocalarımız Prof. Dr. Hakkı YAZICI, Doç. Dr. Şaban ORTAK, Doç. Dr. Gürbüz OCAK, Doç. Dr. Nusret KOCA, Yrd. Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU, Yrd. Doç. Dr. Fatih KARAKUŞ' a ayrı ayrı teşekkür ederim.

Ayrıca eğitimim boyunca her türlü desteği sağlayan meslektaşlarıma ve sevgili öğrencilerime ayrıca teşekkür ederim.

Eğitim hayatımda çok önemli emekleri olan dayılarım: Mustafa ve Murat ŞAHİN'e ve teyzelerime, manen dualarını hiç esirgemeyen dedelerim ve ninelerime ayrı ayrı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tüm yaşantım boyunca verdiğim kararlarda sonsuz destekçim olan, her türlü maddi ve manevi desteği sağlayan biricik babacığım Ahmet SELİMOĞLU ve annem Fatma SELİMOĞLU'na ayrıca teşekkür ederim.

Selim SELİMOĞLU

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1. ÇEVRE	
1.1. ÇEVRE KAVRAMI.....	6
1.1.1. İnsan ve Doğal Çevre.....	7
1.1.2. Çevrenin Önemi.....	7
2. ÇEVRE SORUNLARI.....	8
2.1. HAVA KİRLİLİĞİ.....	10
2.1.1. Hava Kirliliğın Nedenleri.....	11
2.1.2. Hava Kirliliğının Sonuçları.....	12
2.2. SU KİRLİLİĞİ.....	13
2.2.1. Su Kirliliğının Nedenleri.....	14
2.2.2. Su kirliliğının Sonuçları.....	15
2.3. TOPRAK KİRLİLİĞİ.....	16
2.3.1. Toprağın Önemi.....	16
2.3.2. Toprak Kirliliğının Nedenleri.....	18
2.3.3. Toprak Kirliliğının Sonuçları.....	19
2.4. KATI ATIKLAR.....	19
3. ÇEVRE BİLİNCİ.....	20
4. ÇEVRE EĞİTİMİ.....	23
5. İLGİLİ LİTERATÜR.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	31
-----------------------------	----

2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	31
3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	33
4. VERİLERİN ANALİZİ.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. TOPLAM PUANA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	37
2. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	47
SONUÇ VE ÖNERİLER	80
KAYNAKÇA.....	86
EKLER DİZİNİ.....	91

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Örnekleme İlişkin Demografik Değişkenler.....	31
Tablo 2. Ön Denemede Kullanılan Maddelerin Yük Değerleri.....	33
Tablo 3. Anketin Son Halini Oluşturan Maddelerin İlişkili Oldukları Alt Boyutlar ve Faktör Yükleri.....	34
Tablo 4. Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Puanlama Aralığı.....	36
Tablo 5. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları.....	37
Tablo 6. Ortaokul Öğrencilerin Çevre Bilinci Düzeylerinin Yerleşke Türüne Göre t-Testi Sonuçları.....	38
Tablo 7. Ortaokul Öğrencilerin Çevre Bilinci Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	39
Tablo 8. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	40
Tablo 9. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	41
Tablo 10. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	41
Tablo 11. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	42
Tablo 12. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	43
Tablo 13. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	43
Tablo 14. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Baba Meslek Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	44
Tablo 15. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Anne Meslek Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	45
Tablo 16. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri.....	45
Tablo 17. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	46
Tablo 18. Duygular Boyutunun Cinsiyete Göre t- Testi Sonuçları.....	47
Tablo 19. Duygular Boyutunun Yerleşke Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları.....	48
Tablo 20. Duygular Boyutunun Sınıf Seviyesine Göre ANOVA Sonuçları.....	49
Tablo 21. Duygular Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine İlgili Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	50

Tablo 22. Çevreye Karşı Duygu Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	50
Tablo 23. Duygular Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	51
Tablo 24. Duygu Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	51
Tablo 25. Duygular Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	52
Tablo 26. Duygu Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	52
Tablo 27. Duygular Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	53
Tablo 28. Duygu Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	53
Tablo 29. Duygu Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	54
Tablo 30. Duygu Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri.....	54
Tablo 31. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Karşı Duygu Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	55
Tablo 32. Çevre Bilgi Düzeylerinin Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları.....	55
Tablo 33. Bilgi Boyutunun Yerleşke Türüne Göre t-Testi Sonuçları.....	56
Tablo 34. Bilgi Boyutunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	57
Tablo 35. Bilgi Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine İlgi Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	58
Tablo 36. Bilgi Boyutunun Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	58
Tablo 37. Bilgi Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	59
Tablo 38. Bilgi Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	59
Tablo 39. Bilgi Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo 40. Bilgi Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo 41. Bilgi Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	61
Tablo 42. Bilgi Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	62
Tablo 43. Bilgi Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	62
Tablo 44. Çevresel Endişe-Kaygı Boyutunun Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	63
Tablo 45. Endişe-Kaygı Boyutunun Yerleşke Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları.....	64

Tablo 46. Endişe-Kaygı Boyutunun Sınıf Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	64
Tablo 47. Endişe-Kaygı Boyutunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	65
Tablo 48. Endişe-Kaygı Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine İlgili Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	65
Tablo 49. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	66
Tablo 50. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	67
Tablo 51. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	68
Tablo 52. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	68
Tablo 53. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	68
Tablo 54. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	69
Tablo 55. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	69
Tablo 56. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	70
Tablo 57. Endişe-Kaygı Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri.....	70
Tablo 58. Endişe-Kaygı Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	71
Tablo 59. Davranış Boyutunun Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	71
Tablo 60. Davranış Boyutunun Yerleşke Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları.....	72
Tablo 61. Davranış Boyutunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	73
Tablo 62. Davranış Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine İlgili Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	74
Tablo 63. Davranış Boyutunun Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	74
Tablo 64. Davranış Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	75
Tablo 65. Davranış Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri.....	75
Tablo 66. Davranış Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	76
Tablo 67. Davranış Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	76
Tablo 68. Davranış Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	77
Tablo 69. Davranış Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	77
Tablo 70. Davranış Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri.....	78

Tablo 71. Davranış Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	78
--	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
F	: Frekans
KMO	: Kaiser- Mayer-Olkin
N	: Denek Sayısı
p	: Anlamlılık Düzeyi
sd	: Serbestlik Derecesi
SS	: Standart Sapma
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
\bar{x}	: Ortalama
%	:Yüzde

GİRİŞ

İnsanoğlu yaratılışından beri doğayı anlamaya ve hâkimiyeti altına almaya çalışmaktadır. Fakat insanoğlunun doğa üzerinde egemenlik kurması büyük ölçüde Yeniçağ bilim anlayışı ile haklılık kazanmıştır. Yeniçağ'da bilimin hedefi, bilgi elde etmenin yanı sıra, bilgiyi uygulamaya koymaktır (Keleş ve Hamamcı: 19). Bu yüzyıldan sonra doğa üzerinde bilgiyi uygulamada daha aktif kullanan insanoğlu doğaya zarar vermekten de geri kalmamıştır. İnsanlar doğaya karşı hâkimiyet mücadelesi verirken, doğada insana karşı ancak yaşam mücadelesi vermeye çalışmaktadır.

Çevre bilimini sadece sosyal, fen veya sosyologların ilgi ve araştırma alanı olarak görmek bizi yanlışlara sevk etmektedir. Din bilimi çevreyi; Cenabı Allah yeryüzünde yarattığı tüm mevcudatı insanoğlunun emrine vermiş ve bu varlıkları da insanoğluna emanet etmiştir. Bu sebeple yeryüzünün varisçisi olan insan bu emanete gözü gibi bakmak ve korumakla mükellef akıllı bir varlıktır (Seki, 2010: 27) şeklinde incelerken, coğrafya bilimi çevreyi; insan ve çevre etkileşimini(konum, dağılış, sistemler, süreçler ve dokular açısından) küresel ölçekte ele alır. Günümüzde çevre sorunlarının ulaştığı küresel boyut göz önüne alınırsa çevre sorunlarının coğrafi bir bakış içerisinde alınması da son derece normal karşılanmalıdır (Aslan, 2009: 6) şeklinde açıklarken, çevrebilimcilere göre; insan-doğa, insan-çevre ilişkileri denildiğinde, insanın hava, su, toprak ve bu ortamlarda yaşayan diğer canlı türleriyle, ortamı oluşturan ya da toprak ve su altında bulunan canlı cansız varlıklarla olan ilişkilerinin tümü anlaşılmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 2002: 20-21). Fen bilimleri ise çevreyi; ekosistem ve biyolojik türler açısından incelemektedir.

Tüm bilim dalları ortaya çıkan çevre sorunları neticesinde çevreyle olan ilişkisini yeniden gözden geçirmek zorunda kalmaktadır ve artık çevre sorunu tüm bilim dallarının ortak problemi haline gelmektedir. Sorunlara karşı çözüm ararken de diğer bilim dallarının araştırmalarından yararlanılarak çözüme daha kolay varılmaktadır. Yani, günümüzde çevre sorunlarını mikro bir ölçekle değil, toplumu çevre kirliliğine iten siyasi, ekonomik, kültürel vb. gibi değişkenleri de dikkate alarak makro bir ölçekle irdelemek zorundayız. Karşılaşılan çevre sorunlarına karşı

ise; idarecisinden bilim adamına, yaşlısından gencine kadar toplumun her kesimi ile iş birliği kurulmalı, gereken eğitim ve bilinçlenme sağlanmalı, tehlikenin farkına ne kadar erken varılırsa ve çözüme ulaşırsa gelecekteki toplum ve yaşantımızın ve insanlığın o kadar güvenli ve sağlıklı olacağı unutulmamalıdır (Nazlıoğlu, 1988: 3).

Bireylerin çevreyle etkileşim boyutu bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç ana grupta incelenmektedir. Bu üç boyutunda kendi içindeki gelişim süreci öğrencinin gelişim süreciyle paralellik göstermektedir. Yani öğrenci gelişim gösterdikçe çevreye karşı olan bilişsel, duyuşsal ve davranışsal becerileri de gelişme göstermektedir. Bu araştırmamızda da 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeylerini öğrencilerin gelişim süreçlerini de göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

“Çevre eğitimi başlıca üç ortamda verilmelidir. Bunlar; ev, yerel topluluklar ve okul ortamlarından oluşmaktadır. Evde aile ortamında kazandırılan çevre anlayışı, okulöncesi ve diğer kurumlarda verilen örgün eğitim yoluyla geliştirilir (Demirkaya, 2006: 2).” Fakat aile, okul ve sosyal çevrede çevre bilincini kazanamayan bireyler geçmişte ve bugün olduğu gibi gelecekte de doğayı bilinçsizce tüketmeye ve yok etmeye devam edecektir ve muhtemelen yeni nesillerde bu bireylerden olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Yani çevre bilinci kazanmayan bireyler sadece kendi yaşam çevresini değil aynı zamanda gelecek nesilleri ve onların yaşam çevresini de kirletmektedir. Öncelikle aile ve okul çevresinde öğrencilere bu bilinç kazandırılmalı ve topluma çevre bilincine sahip rol model bireyler yetiştirilmelidir.

Çevre için eğitim kavramının ve tanımının 1960’lardan sonra tartışıldığını, kullanıldığını söylemek olasıdır. Özellikle 1977 Tiflis Toplantısı’ndan ve Deklarasyonu’ndan sonra Çevre için Eğitim kavramı, anlamı ve uygulamaları ülkelerin eğitim uygulamalarındaki yerini almaya başlamış ve geliştirmiştir (Özoğlu, 1993: 65). Ülkemizde ise çevre bilinci 1970’lerden sonra başlamış olup, 1980-1983 döneminde bu ilgi iyice artarak , “çevrenin korunması ile ilgili hüküm Anayasa’nın 56. maddesinde yer almış ve 1983’te yürürlüğe giren 2872 Çevre Kanunu ile uygulamaya konmak istenmiştir (Nazlıoğlu, 1988: 3). Ülkemizde çevre ile ilgili kanunlar her ne kadar 1980’lerden sonra konulsa da Türk milletinin dini yapısı gereği çevreyle ilgili kanunlarının temelini din ve aile yaşamı oluşturmaktadır.

Pek çok yönden doğal güzelliklere sahip ülkeler ve şehirlerin çevre kirliliğine maruz kalmaları sadece kendi bölgelerinde yaşayan insanların değil, o bölgeye turistik veya farklı amaçlarla gelen insanlardan da kaynaklanabilmektedir. Özellikle ülkemizde bunların örneklerine yakından şahit olmaktayız. Maalesef insanlığında tarihi ve kültürel çevreye karşı aşırı bir sahip olma duygusu vardır. Katledilen ormanların yerine yapılan binalar, tarihi yapıların bilinçsizce yıkılarak yerine ticari amaçlarla farklı tesislerin inşa edilmesi ve birçok siyasi ve politik oyunlarla çevremizin katledilmesi gibi çevresel katliamlar ülkemizde ve dünyada giderek artmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, birçok devletin hayranlık duyduğu, uğruna sinsi planların yapıldığı ve hala daha yapılmaya devam edildiği, birçok hâkimiyet teorilerinde merkez bölgeyi oluşturan bir coğrafyayı geçmişinden miras değil gelecek adına ödünç almıştır. Her neslin birinci sorumluluğu bu emanete kendisinden sonraki sahibine iletmesidir. Tabii insanların bu emaneti sahibine kusursuz bir şekilde iadesi için ilk önce bunun değer ve kıymetini iyi bilmesi gerekir. Yani kültürel ve doğal çevrenin önemini bilincinde olması gerekir. İnsanlar çevreyi sadece Dünya Çevre Günü olan 5 Haziranda değil, yaşamının her anında çevreyi korumayı kendine bir düstur edinmelidir.

Çevremizde en fazla yaşanan çevre sorunları; hava, su, toprak kirliliği, artan nüfus sorunu, doğal kaynakların tükenmesi, tarımsal sorunlar, enerji sorunu, teknolojik sorunlar, küresel ısınma ve sera etkisi vb. sorunlardır. Her biri birbirinden daha tehlikeli olan bu sorunlara karşı bireylerde farkındalık oluşturmalıdır. Bu çalışmamızda Antalya il merkezindeki ortaokul öğrencilerinin yukarıdaki sayılan çevre sorunlarına karşı bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarında öğrenci tutumları incelenmiştir. Farklı değişkenler açısından incelenilen öğrenci tutumları analiz edilerek çevre sorunlarına ilişkin sonuç ve öneriler getirilmiştir.

Öğrencilerin ortaokul çağları çevre bilinci kazanımları açısından kritik dönem sayılabilir Sosyal bilgiler öğretimi ve diğer dersler kapsamında öğrencilerin öncelikle bilişsel alt yapısı tamamlanmalı ve çevreye karşı duyuşsal becerilerin kazandırılarak bu bilişsel ve duyuşsal becerileri davranışa dökerek çevre bilincinin tam olarak kazandırılması sağlanmalıdır. Aksi takdirde; var oluşumuzdan beri bizlere harikalar

sunmaya devam eden çevrenin değeri anlaşılmayıp bilinçsiz bir şekilde tüketilmeye devam edilirse, yaşadığımız çevre kasvetli ve yaşanılmaz bir hale dönüşebilir. Nitekim günümüzde bunun örneklerine yakinen şahit olmaktadır

Araştırmanın Amacı

Yaşayan her canlının sahip olduğu sosyal çevrede bireylerin bazı hak ve yükümlülükleri olmaktadır. Bireyler bu hak ve yükümlülükleri okul, aile ve sosyal çevresi vasıtasıyla öğrenmektedir. Ancak her birey bu öğrenim sürecinde aktif olamamakta ve sonuç olarak çevreye karşı olan bazı görevlerinde geri planda olabilmektedir. Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeylerini bazı demografik değişkenler açısından incelemektir.

Araştırmanın Önemi

İnsanlığın yaratılışından beri potansiyel üretici konumunun aksine potansiyel tüketici görevini üstlenen insanoğlu en fazla çevreyle ilgilenmiş ve en fazla da çevre kaynaklarını tüketmektedir. Çevreyi hâkimiyeti altına almak isteyen insanoğlu bilinçli veya bilinçsiz olarak çevreye karşı birtakım zarar vermektan de geri kalmamıştır. Çevreye karşı verilen tahribatlar her ne kadar birtakım yasaklar çerçevesinde korunmaya çalışılsa da bu yasaklar çevreyi korumada yetersiz kalmaktadır. Bunun yerine çevreyi korumada daha etkili bir yöntem olan çevre bilinci kazandırma bu sorunlara daha kesin çözüm olmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri farklı değişkenlere göre değişip değişmediğinin belirlenmesi açısından önemlidir.

Problem Cümlesi

Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanımları ne düzeydedir?

Alt Problemler

1. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri öğrencilerin yerleşke türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri anne eğitimine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri baba eğitimine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Sayıtlar

Ölçeğe cevap veren öğrencilerin gerçek duygu ve düşüncelerini ölçeğe yansıttıkları varsayılmıştır.

Araştırmacı tarafından uygulanan ölçme aracının öğrenci seviyelerine uygun olduğu varsayılmıştır.

Araştırma için seçilen örneklem sonuçlarının araştırma evrenini temsil etmesi açısından yeterlidir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma; 2013-2014 eğitim öğretim yılı ile

Antalya il merkezi ve köylerdeki 732 ortaokul (5., 6., 7., ve 8. Sınıf) öğrencisiyle,

Öğrencilerin ankete verdiği varsayılan objektif cevaplar ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1. ÇEVRE

1.1. ÇEVRE KAVRAMI

Çevre kavramının farklı bilim dalları çerçevesinde çok farklı tanımları yapılmaktadır. Fen bilimleri ve sosyal bilimler çevreye kendi perspektifinden bakmaktadırlar. Ama her iki bilim dalında da çevrenin kapsadığı alan çok büyüktür. Bunun için çevrenin net bir tanımının yapılmasında bilim adamları zorlanmaktadır. Belki ilk bakışta çok kolay bir tanımının yapılacağı gibi gözükse de çevre kavramının içine girildikçe bu terimin kapladığı alanın genişlediğini görmekteyiz. “Bu sözcüğü kullanan kimse çevreyi nasıl görmek istiyorsa o anlama bürünmüştür” (Keleş ve Hamamcı, 2002: 27). Çevreyle ilgili tanımların tümü insanoğlunun çevreye yaklaşımıyla ilgilidir. Bu amaçla çevrenin tanımını yapmadan önce bizim çevrenin hangi yönüyle ilgilendiğimizi bilmeliyiz.

Erdönmez (1993: 35)’e göre çevre: doğanın yalın haliyle birlikte, insanın içyapısı ve toplumsal ilişkilerden kaynaklanan birtakım ihtiyaçları karşılayabilmek amacıyla ve çoğunlukla bilinçsizce değişime uğrattığı artan ve hızla gelişen teknolojiler sayesinde gittikçe küçülen dünyanın kendisinden başka bir şey değildir.

“Çevre; bir şeyin yakını, dolayı, etraf, bir kimse ile ilişkisi bulunanlar, muhit, aynı konu ile ilgili bulunan kimselerin tümü, kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam, hayatın gelişmesinde etki yapan doğal, toplumsal ve kültürel dış faktörlerin bütünlüğü gibi anlamlara gelmektedir (Özey, 2001: 201).”

“Genel bir tanımla çevre, insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da uzunca bir süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır (Keleş ve Hamamcı, 2002: 28).”

1.1. 1. İnsan ve Doğal Çevre

İnsanın doğal çevreyle etkileşime geçmesi ilk insandan günümüze kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreç içinde insanın doğal çevreyi anlayış şekli zaman, mekân, kültürel, siyasal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik değişimlere göre değişse de, insanoğlu sürekli doğaya hâkim olma, doğayı egemenliği altına almayı amaç edinmiştir. İlkel zamanlarda çevre gelişmiş güzel bir şekilde anlaşılmaya çalışılsa da bilim ve teknolojinin gelişmesiyle çevreye karşı belirli bir bakış açısı gelişmiş ve çevre bilimi ortaya çıkmıştır.

İnsanoğlu çevreyi egemenliği altına alma mücadelesini geçmişten günümüze bilinçsiz ve orantısız bir güçle yapmaktadır. Doğadan sürekli alan konumunda olan insanoğlu, çevreyi bir anda değil zaman içinde yaptığı bilinçli ve bilinçsiz davranışlar neticesinde yok olma derecesine getirmiştir. Böylelikle de kendimizden sonra gelen nesillere yıpratılmış ve yok olmak üzere olan bir miras bırakmaktayız. Fakat bir gün çevre tüm bu verdiklerini geri almaya başlarsa o zaman küresel felaketlerle baş başa kalabiliriz. Nitekim bizden önceki nesillerin yaptığı tahribatların faturasını bugün çok acı felaketlerle ödemekteyiz.

1.1.2. Çevrenin Önemi

Bireylerin kendilerini en rahat hissettikleri yerler yakın çevresidir. Yaşadığı çevreden uzaklaştırılan bir kuş, balık bile farklı bir çevreye yerleştiğinde rahat olamaz amansızca sağa sola doğru hareket eder ve çevresini tanımaya çalışır. İnsanoğlu da bir balık misali ait olmadığı bir ortama girdiği zaman sağa sola bakar ve çevresini algılamaya çalışır. Daha önceki yaşadığı çevreyle olan ortak yanlarına ve farklılıkları dikkatini çeker. Bunun için yaşadığımız çevre, nefes aldığımız hava, üzerine bastığımız toprak ve içerken hayat bulduğumuz su insanoğlu için candır. Bunun için insanların bastıklarında aitlik hissi veren bir toprağa, rahatça teneffüs edebileceği bir havaya, kana kana içebileceği bir suya sahip olduğu zaman özgürdür ve yaşamının anlamı vardır. Hava, su ve toprak insanoğlunun tabiatını oluşturan elementlerdir. İnsanoğlu bunlardan birinden bile mahrum olduğu zaman tabiatından bir şeylerin eksildiğini hissetmektedir. Dolayısıyla tüm insanlar bu üç unsuru önce kullanmasını öğrenmeli ve daha sonra korumasını öğretmelidir. Bu çevre eğitimi ailede başlar okul ortamında devam etmektedir. Aile eğitimin çıkış noktasıdır. Okul

ise bu eğitimin şekillendiği ve düzene girdiği ortamdır. Fakat tüm bu eğitimlerin uygulama alanı sosyal çevredir. Etkileşimin en fazla olduğu, öğrenmenin de sistemleştiği ortam çevredir. Yaşadığımız çevrenin değerini tüm toprakların çoraklaştığı zaman, içimize teneffüs ettiğimiz havanın ciğerlerimizi yaktığı zaman, suların içilmez hale geldiği zaman değil; tüm bu geri dönüşü olmayan değerleri kaybetmeden önce kıymetini bilmeli ve bilinçli bir nesil yetiştirmeliyiz. Çünkü bizlere emanet edilen bu değerleri daha kaç milyon, kaç milyar insanın kullanacağını nereden bilmekteyiz?

2. ÇEVRE SORUNLARI

Çevre sorunları: İnsanların toplumsal yaşantıları sonucunda meydana gelen ihtiyaçlarını gidermek amacıyla sürdürdükleri etkinliklerin, doğal kaynakların kalitesini ve miktarını azaltarak, doğal dengeleri bozması olgusudur (Erdönmez (1993: 37). Yapılan tanımdan da anlaşılacağı üzere çevre sorunları toplumsal yaşantılardaki ihtiyaçları gidermek amacıyla ortaya çıkmıştır. Fakat bu ihtiyaçları abartan toplumlarda çevre sorunları çok farklı boyutlara ulaşmaktadır ve dolayısıyla bu aşırılık doğal dengelerin bozulmasına, küresel felaketlere ve doğal kaynakların niteliğinin kaybolmasına neden olmaktadır.

Çevre sorunlarının temel nedeninin, 18. yüzyılda ilk olarak İngiltere’de başlayan ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılan, etkileri bakımından tüm dünyayı sarsan sanayi devrimi olduğu söylenebilir. Hızla gelişen sanayileşme, doğanın dengesini bozmuş ve çevre kirliliklerine yol açmıştır (Akbaş, 2012: 3). Sanayi devrimiyle artan makineleşme çevre üzerindeki tahribatları da beraberinde getirmiştir. Günümüzde dünya sorunlarıyla ilgili olarak birçok bilim adamına göre farklı sınıflamalar yapılmaktadır. Hızlı nüfus artışı, kentleşme sorunu, kimyasal atık sorunları, küresel ısınma, ulaşım sorunları, doğal kaynakların bilinçsiz tüketilmesi, enerji sorunu, tarım ve hayvancılıkla ilgili sorunlar dünyada belli başlı sorunlar olarak algılanmaktadır. Çevre kirliliğinin tehlikeleri şu dört sınıfta toplanmaktadır: kültürel, biyolojik, fiziksel ve kimyasal (Nebel and Wrigtht, 2000: 385). Çevre insanlığın çevreye verdiği zarara karşı 4 farklı şekilde geri dönüt vermektedir. Tüm yaşam alanını olumsuz etkileyen bu dört zarar türü insanlığın geleceğini de tehlikeye atmaktadır.

İnsanoğlu gelecek nesillere daha ferah bir çevre değil, felaketlerle mücadele etmek zorunda kalacağı, gün geçtikçe tüklenen, her gün artan beton yığımlarının bulunduğu, yaşıyan canlı tür çeşitliliğinin yok olma sınırına geldiği, doğa harikası cennet mekânlarının acımasızca tahrip edildiği bir çevreyi miras bırakmaktadır. Günümüzde meydana gelen doğal felaketler sonucunda bir köyün, kasabanın, eyaletin vb. yerleşim yerlerinin haritadan silindiğine canlı şahit olmaktadır. Günümüz dünya sorunlarının başında gelen doğal afetler, sadece tabiat şartlarından ortaya çıkmamaktadır. Bu afetlerin meydana gelişinde insanın rolü çok büyüktür. İnsanoğlu, yaşadığı dünyaya karşı son derece acımasızdır (Özey, 2001: 21). İnsanların kendisi acımasız olduğu gibi çocuklara da doğaya karşı kötü örnek olmaktadır. Doğal çevreyi acımasızca tahrip eden bir nesilden, doğaya sahip çıkan bir neslin yetiştirmesini beklemek imkânsız denilebilecek kadar zordur.

Yıllar geçtikçe ilerleyen teknoloji ve bilimin aksine insanların çevre bilincinin zayıfladığının yok olmaya yüz tuttuğunu görmekteyiz. İnsanoğlu he ne kadar sözde çevreci, çevreye saygı duyan, gerektiğinde çevre için fedakârlıktan kaçınmayacağını belirtse de davranışa gelince çok acımasın bir hale dönüşebilmektedir. Dünya 21 yüzyılı “bilim çağı,” “teknoloji çağı,” “paylaşım çağı” diye isimlendirilmektedir. Fakat dünyamız 2000 yılına, çözümlenmesi hayli büyük zor sorunlarla girmiştir. Dünya insanları, 2000 yılını adeta dünya için “felaket yılı” ilan etseler pek de haksız sayılmazlar. Çünkü dünya tarihine bakıldığında, 2000 yılında doğal felaketlerin rekor düzeye ulaştığı görülmektedir (Özey, 2001: 22). 2000’li yıllardan sonra 14 yıllık bir zaman diliminde de yaşanan felaketlerin sayısı artmakla beraber doğaya karşı olan bilinç ise sürekli azalmaktadır. 11 Eylül saldırıları bahane edilerek başlayan ABD-AFGANİSTAN savaşıyla başlayan hareketlilik Orta Doğu’ya geçerek önce Irak, Mısır, Suriye, İran, İsrail, Filistin ve Türkiye’yi de içine alarak sadece milyonlarca insanın ölümü ve sakat kalmasıyla sonuçlanmayarak, binlerce bitki türü ve canlı türünün de nesli tükenmiştir. Bunlar görünür sonuçları olsa da görünmeyen sonuçları olarak yeni savaş müttefiklerini dolayısıyla yeniden kargaşa, yeniden düzensizlik ve yeniden yok olacak bitki ve canlı türleri çaresiz bir şekilde sonlarını beklemektedir. Orta Doğu’daki iki temel savaş sebebi olan petrol ve su bölgesel savaşlara ve çevresel katliamlarına neden olmaktadır. Bu da bizlere, eğer çevre bilinci kazandırılmazsa insanlığın çevresel katliamlara devam edeceğini, geri dönüşü

olmayan tahribatların ortaya çıkacağını göstermektedir. Meydana gelen bu insafsızca tüketim karşısında birçok bilim adamı tarafından da kıyamet senaryoları türetilmektedir. Fakat bazı bilim adamları tarafından da bu tezler bir hayal ürünü olarak görülse de, düşünen bir varlık olan insanın gelecek nesillerin kullanacağı hava, su ve toprakların bu kadar saf ve sağlıklı olmasının mümkün olamayacağını bilmektedir.

2.1. HAVA KİRLİLİĞİ

Hava canlıların dünyaya geldiklerinde ilk etkileşime geçtiği ve ölürken de en son teneffüs ettiği nesnedir. Yani canlılar hayatları boyu en fazla ihtiyaç duyduğu ve yaşamları için şart olan şey havadır. Hava olmadan hiçbir canlının yaşam mücadelesi vermesi düşünülemez. Durum böyle olunca canlılar havanın değerini iyi bilmeli ve havaya verilen zararın aslında kendisine verdiğinin farkında olmalıdır. Hayatın temel unsuru olan hava; insanların solunum imkânını yarattığına göre; havadaki kirliliğin insan sağlığı yönünden birinci derece önemi açıktır (Nazlıoğlu, 1988: 31). Hava kirliliği: Belli bir kaynaktan atmosfere bırakılan kirleticilerin, havanın doğal bileşimini bozarak, onu canlılara ve eşyaya zarar verecek bir yapıya dönüştürmesidir (Keleş ve Hamamcı, 2002: 97). Doğal bileşimi bozulan hava canlılar için tehlike unsuru oluşturabilmektedir. Birçok hastalıkların hava yoluyla bulaştığı düşünülürse atmosfere bırakılan kirletici maddelerin verebileceği zarar çok daha fazla olmaktadır. Hava kirliliği, su kirliliğinde de görüleceği gibi ulusal sınır tanımamakta, kirlilik kolayca yayılabilmektedir. Bu nedenle hava kirliliğinin önlenmesi, denetlenmesi uluslar arası iş birliğini gerekli kılmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 2002: 96). Hava sadece bir toplumun, şehrin, bölgenin veya ülkenin koruması gereken bir değer değil, tüm dünyanın kirliliğinin önlenmesi için gereken çalışmaları yapması gereken bir değerdir.

Hava kirliliği aylara göre artış göstermektedir. Hava kirliliğini etkileyen farklı sebepler vardır. “Isınmada ve endüstride kullanılan enerjinin türü ve çevresel maliyeti azaltacak önlemler kirlilik düzeyini belirleyen başlıca faktörlerdir. Bunun yanında coğrafi konum ve hava hareketleri de kentin hava kalitesini etkilemektedir (Özey, 2001: 186).” Hava insanların göç yönlerini de etkilemektedir. Özellikle mevsimsel göçlerde havanın durumu çok önemlidir. İnsanlar tatil amaçlı yazın sıcak

bölgelere veya daha serin yaylalara göç ederken, kışın ise kayak merkezlerine doğru göçler yaşanmaktadır.

2.1.1. Hava Kirliliğinin Nedenleri

Hava kirliliğine etki eden faktörler genelde iki ana başlık altında toplanır. Bunlar doğal ve sosyal faktörlerdir. Doğal faktörlere bir müdahale yapılamaz. Bu nedenle hava kirliliğinde rol alan sosyal yani insan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kirleticiler için önlem alınmalıdır (Uçar, 1996: 21-22). Aynı zamanda insan faaliyetlerinin doğaya verdiği zarar daha kalıcı olabilmektedir. Doğal faktörler sonucunda verilen zararda doğa kendini zaman içinde yenileyebilirken, insanların verdiği zararların giderilmesi imkânsız olabilmektedir. Özellikle nüfus artışının çok fazla olduğu kentlerde hava insanların verdiği zarara mağlup olmakta ve yaşantı kalitesi belli bir seviyensen altına düşmektedir. Ülkemizde de nüfus yoğunluğunun sık olduğu kentlerde kışın yakılan kömür neticesinde havada sis bulutları oluşmaktadır. Geceleri dışarı çıkmanın çok zor olduğu bu bölgelerimizde havanın kalitesi de düşmektedir. Trabzon, Hakkâri, Afyon vb. gibi ısınma için kömür kullanan illerimizde kışın geceleri havada bu kömür dumanlarından oluşan sis bulutlarını görmek mümkün olmaktadır. Bu kömürden oluşan bulutlar sadece insanlara değil aynı zamanda açıkta yetişen bitki türlerine zarar vermektedir. Bu sislerin bitkilerin yapraklarına çökmesiyle insanoğlu doğaya salmış olduğu bu zararlı dumanları yetiştirdikleri sebze ve meyveler aracılığıyla yine kendi vücuduna almış olmaktadır. Hem doğaya zarar hem de kendi sağlığına zarar vermektedir.

Apartman bacalarından çıkan kirli havanın yanında aynı zamanda sanayi bölgelerinde fabrika bacalarından çıkan zararlı gazlarda çevre sağlığına aşırı derece zarar vermektedir. Ülkemizde sanayi kuruluşlarının en yoğun olduğu yerleşim yerlerimizden olan Dilova'dan geçerken özellikle inversiyonlu günlerde fabrikalardan çıkan dumanların havada sirkülasyonu sağlayamaması sonucu oluşan kirli hava kütlesi çıplak gözlerle görülebilmektedir. Böyle bölgelerimizde yaşam kalitesi düşmekle ciddi sağlık problemleri de ortaya çıkmaktadır.

Ulaşım araçları da diğer bir hava düşmanları olarak görülmektedir. Son yıllarda artan nüfusa oranla araç sayılarında da ciddi artışlar görülmektedir. Her gün yeni bir yol, yeni bir kavşak, yeni bir ulaşım şekli ortaya çıkmasına rağmen kişi

başına düşen araç sayısı da artmakta ve tüm bu yapılan yollar dar gelmeye başlamaktadır. Aslında tüm bunlar bir gelişme gibi gözükse de bu araçların ortak zarar verdiği nokta hava yani çevremizdir. Her ne kadar son yıllarda çevre dostu araçlar piyasaya sürülse de bunlarda havanın kirlenmesine engel olamamaktadır. Özellikle eski körüklü otobüsler yolda giderken arakalarında birer kirli duman bulutu bırakmaktadır.

Termik santrallerden çıkan kükürt dioksit gazları havayı kirleterek asit yağmurlarına neden olmaktadır. Asit yağmurlarının olduğu bölgelerde bitkiler kadar cansız varlıklar da zarar görmektedir. Binaların dış yüzleri ve arabaların üzerine yağın asit yağmurları insanların solunum güçlüğü çekmesine neden olmaktadır.

Katı atık maddelerinin yakılması sonucu hava karışan dumanlarda çevreyi olumsuz etkilemektedir. Bilinçsizce yakılan bu katı atıkların çevreyle karışması sonucu insan sağlığına ciddi zararlar vermektedir. Gelişmemiş ülke ve kırsal bölgelerde atık maddelerden kurtulma yolu bu maddelerin yakılması olarak görülürken, gelişmiş ülke insanları ise bunların zararlı olduğunun bilincinde ve bunun için önleyici ve düzenleyici önlemler almaktadırlar.

Keleş ve Hamamcı (2002: 100)'ya göre artan enerji gereksinimi, yüksek oranlarda teknik yanma ile birlikte hava kirliliğine yol açmıştır. Konuya bu açıdan bakılınca kirlenmenin temelinde iki olgu bulunmaktadır: Kentleşme ve Endüstrileşme.

2.1.2. Hava Kirliliğinin Sonuçları

Meydana gelebilecek herhangi bir kirlilik, yalnızca insanların sağlığını olumsuz yönde etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda iklim, bitki ve hayvan toplulukları üzerinde de zararlı etkilere sahiptir (Albaş, 2011: 7). Yani hava kirliliklerinin hem insanlar hem de diğer canlılar açısından zararları görülmektedir. Bulaşıcı hastalıkların yayılmasında etkin rol oynayan hava kirlilikleri özellikle çocuk yaştaki bireylerin daha fazla zarar görmesine neden olmaktadır.

Bunun yanı sıra kirli hava insanlar üzerinde olumsuz psikolojik etkiler de yaratabilmekte, salgın hastalıklara karşı vücudun direncini azaltmakta, hastalıkların

iyileşmesini geciktirmekte ve özellikle çocuklar ve yaşlılar üzerinde daha etkili olmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 2002: 103). Hava kirliliklerinin artması kısaca tüm canlı ve cansızları olumsuz yönde etkilemektedir. Kirliliğin belli bir oranın üzerinde olması ozan tabakasını da olumsuz etkilemekte ve kirliliğin yöresel olmaktan çıkıp küreselleşmesine neden olmaktadır.

2.2. SU KİRLİLİĞİ

“Su kirliliği: suyun yararlı kullanımını etkileyecek miktarlarda kimyasal, fiziksel ya da biyolojik maddelerin katılmasıyla kalitesinin bozulmasıdır (Özey, 2002: 420).” İnsan vücudunun 3/2’si su olduğunu düşündüğümüz zaman, suyun önemini bir kez daha anlayabiliriz. Dünyanın da %80’i sularla kaplıdır. Tüm bu suların ise %97’si deniz ve okyanuslardan oluşur. İnsanoğlunun da bu oranlar içinde içebileceği su yüzdesi %2,5 civarındadır. Yani bu oran insanların su ihtiyaçlarını karşıladığını düşünürsek içme suyu oranının ne kadar değerli olduğu anlayabiliriz. Su canlıların temel bileşenlerinin en önemlilerindedir. Su tabiatı itibariyle hem temizdir hem de temizleyicidir.

“Kullanma amacına göre su kirliliği, suyun doğal yapısının, kullanma amacının dışına çıkacak biçimde bozulmasıdır. Örneğin içme suyu amacıyla kullanılmayacak kadar kirli su, sulama amacıyla kullanmak için kirli olmayabilir (Keleş ve Hamamcı, 2002: 112).” Diğer taraftan su kalitesi bölgeden bölgeye göre de değişiklik göstermektedir. Örneğin Türkiye’nin içme su kalitesiyle Afrika bölgelerinin içme su kaliteleri farklıdır. Özellikle yeraltından çıkan suların ph değerleri, suların sertlik ve yumuşaklık değerleri çok farklı olmaktadır.

Vücutlarının yarısından fazlası su ile kaplı olan canlılar susuzluğa daha dayanıksızdır. Durum böyle olduğu için canlılar suyun değerini iyi bilmelidir. “Ülke nüfusunun, kentleşmenin ve sanayileşmenin hızla artmasına rağmen, ihtiyacı karşılayacak su kaynaklarının sınırlı olması sebebiyle yakın dönemde gerekli önlemler alınmadığı takdirde, su sıkıntısına ilişkin sorunların artacağı kaçınılmaz bir gerçektir (Baş, 2011: 15).”

2.2.1. Su Kirliliğinin Nedenleri

Suların birçok farklı sebeplerden dolayı kirliliğe maruz kalabilmektedir. Fakat özellikle aşağıda belirttiğimiz nedenler tüm dünya genelinde su kirliliğinin temel sebepleri sayılabilir.

Hava kirliliğinde olduğu gibi yine nüfus artışı ve kentleşme su kirliliğinin temel sebepleri arasında yer alır. Artan nüfusa oranla insanların kişi başına kullanabileceği su miktarı düşmektedir. Kent nüfusunun kalabalık olduğu yerlerde bu su miktarları daha da aşağılarda olmaktadır. Bilhassa kurak geçen kış aylarında su yetersizliği endişesi başlamaktadır. Ülkemizde de son yıllarda kış aylarında beklenen yağışların olmayışı insanlardaki endişeye neden olmaktadır. Aslında bu endişenin yerine insanlarımız bilinçli olsa, suyun değerini iyi bilse ülkemiz su yönünden birçok ülkeye göre daha avantajlıdır. Ama haddinden fazla su israfı, suların kirletilmesi ve değerinin bilinmemesi bir takım sorunları beraberinde getirmektedir.

Hava kirliliğine neden olan sanayi kuruluşları su kirliliğine de neden olmaktadır. Dere ve akar çay çevresine inşa edilen sanayi kuruluşlarının atık maddeleri bir şekilde suya karışarak su kirliliğine neden olmaktadır. bu akarsulara karışan sula sadece insanların değil diğer canlıların hayatlarını da tehlikeye sokmaktadır. Akarsuda yaşayan canlılar insanları için zehir maddesine dönüşebilmektedir. Özellikle kimyasal sanayi kuruluşları atıklarının suya karışması çok daha kötü sonuçlarla sonuçlanmaktadır. Suların kolay temizlenemeyeceği ve akışkanlığı göz önünde bulundurulursa çevreye verilen zararların boyutu hayli fazla olmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerin yanlış yapılması da su kirliliğine neden olmaktadır. “Gerek tarla tarımı için gerekli olan tarımsal girdilerin kullanımı, toprağın işlenmesi gerek hayvancılık yaparken oluşan atıklar kirliliğe kaynaklık ederler (Keleş ve Hamamcı, 2002: 116).” Tarım faaliyetleri için gerekli olan besin maddeleri sular için zararlı olabilmektedir. Sudaki canlıların yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Tarımcılığın yaygın olduğu bölgelerde toprağın işlenmesi için kimyasal maddeler sık kullanılmaktadır. Çiftçilerin çoğu bu besin maddelerinin içerisindeki bileşenleri bilmediği için bu maddeleri bilinçsizce kullanmakta ve sularla

karıştığı zaman bu sular insan sağlığı olumsuz etkilemekte ve su kirliliğine neden olmaktadır.

Özellikle kış aylarında meydana gelen aşırı yağmurlar yüzünden dere ve akarsular taşmakta, erozyonlar meydana gelmektedir. Akarsuların toprakları aşındırmasıyla da su kirliliği meydana gelmektedir. Toprağın verimli ve alüvyon tabakası yer değiştirmekte, özellikle akarsularla denizlerin birleştiği yerlerde bataklıklar meydana gelmektedir.

Özellikle deniz kirliliğine neden olan bir etkende otellerdir. Son yıllarda sahil kıyılarımızda görülen otel sayısındaki artış deniz sularının kirlenmesi sorununu da beraberinde getirmektedir. Kanalizasyondan ve diğer otelin atık suları denize karışmasıyla denizdeki diğer canlılar zarar görmekte aynı zamanda deniz kullanan insanlara hastalıklar bulaşmaktadır. Yine o denizde yaşayan balıkları tutan insanlar zarar görmektedir. Dolayısıyla otelden çıkan atık suları sadece insan sağlığı açısından değil, hayvan ve bitki sağlığı açısından da çok tehlikelidir. Aynı zamanda da kültürel zenginliklerimizden olan denizlerimizi de kirletmiş olmaktadır.

2.2.2. Su Kirliliğinin Sonuçları

“Sürekli ve hızla artan nüfusun beslenmesi açısından, denizlerin bitkisel ve hayvansal potansiyeli, çağımızda büyük önem taşımaktadır. Önlem alınmaz ve kirlenme bu hızla sürerse, denizlerin ardı ardına yaşamlarını yitirmesi ürünlerini ve turistik potansiyellerini kaybetmesi kaçınılmaz olabilir (Nazlıoğlu, 1988: 3).” Suların kirliliği hayatımızın her alanını etkilemektedir. Keleş ve Hamamcı'ya göre su kirliliğinin çevresel etkilerini iki başlık altında toplamaktadır: İnsan sağlığına etkileri ve doğaya etkisi. İnsanların gerek içmede gerekse temizlik amacıyla kullandıkları sular kirli olması durumunda su da bulunan mikroplar insan vücuduna geçmektedir. Özellikle çocuklar sular konusunda daha bilinçsiz olmakta ve hastalıklara maruz kalabilmektedir. Kirli suların doğaya verdiği zararlarda göz ardı edilemez. Toprak kayması meydana gelen su kirliliği sonucunda bataklıklar oluşmaktadır. Suların kirlenmesiyle doğanın dengesinde de bozulmalar olmaktadır.

2.3. TOPRAK KİRLİLİĞİ

“Toprak, gezegenimizi oluşturan hava su ve kara bileşenleri arasında yer alan ve insan ve diğer canlıların yaşamında temel teşkil eden çok önemli bir kaynaktır. Bir küp şeker büyüklüğündeki toprak parçası içinde dahi mikroskobik boyutta binlerce canlı yer almaktadır (Karaca ve Turgay, 2012: 13).” “Toprak kirliliği: Çevrenin bir komponenti olan toprağın özellikle insan etkinlikleri sonucu oluşan çeşitli bileşikler tarafından bulaştırılmasını takiben anormal fonksiyonda bulunması şeklinde tanımlanmaktadır (Apaydın, 2005: 3).”

2.3.1. Toprağın Önemi

Toprak gerek toplumlar gerekse insanlar için çok önemlidir. Çünkü toprak belli bileşenlerden olduğu gibi insanların vatanım dediği yapının da temel noktasıdır. Üzerinde yaşanan bir toprağın olması, her millet için özgürlük ifade etmese de, toplumların hürriyet ve özgürlüklerini kazanabilmesi için üzerinde yaşadıkları belli kara parçasının sahibi olması gerekir. Tüm dünya tarihine baktığımız zaman birçok savaşların sebebi özgürlüğün nişanesi olan toprak için ortaya çıktığını görmekteyiz. Neredeyse her toplumun tarihinde toprak için savaşlar ortaya çıkmıştır. Çünkü toplumlar toprağı sadece bir kara parçası olarak özgürlüğün işareti olarak görmüşlerdir. Bunu da en iyi örneğini özgürlüklerine düşkün olan Türkler vermiştir.

Nitekim Türk hükümdarı Mete'nin toprakla ilgili hassasiyeti ve Osmanlı Padişahı 2.Abdülhamit Han'ın Filistin topraklarını satın almak istediklerini belirten elçiye karşı verdiği cevap da Türklerin toprak sevgisi üzerindeki hassasiyetlerini ortaya koymaktadır.

1854 yılında ABD Başkanı Franklin Pierce yazdığı bir mektupla Amerika'ya gelen beyaz göçmenlere toprak bulmak amacıyla Kızılderililerden toprak istemiş ve bu isteğı kabul edilecek olursa Kızılderililere rahatlıkla yaşayabilecekleri bir bölgenin ayrılacağını bildirmiştir. Başkan bunun üzerine bu gün bile tüm dünyanın hayranlık duyduğu Kızılderililerin şefi Seattle'den aşağıdaki cevabı almıştır. Şef çevrenin bize sadece bir kara parçası olmadığını göstermektedir. Toprağın tanımı aslında üzerinde yaşayan insanın ona yüklediğı anlamda gizli olduğunu göstermektedir.

Washington'daki Büyük Şef, topraklarımızı satmamızı istemiş. Aynı zamanda dostluk ve iyi niyetten söz etmiş. Bu çok nazik bir hareket çünkü onun, bizim dostluğumuza ihtiyacı olmadığını biliyoruz. Biz önerisini düşüneneceğiz. Çünkü biliyoruz ki; eğer satmaz isek beyaz adam silahlarla gelip zorla alabilir.

Gökyüzünü nasıl satın alabilirsiniz? Ya da satabilirsiniz? Ya toprakların sıcaklığını, koşan antilopların çabukluğunu. Bu düşünce bize garip gelir ve bizler için anlamak çok güç. Havanın taze kokusuna, suların pırlıtısına sahip değilseniz, bunları nasıl satabiliriz size? Son Bufalo da öldüğünde onları yeniden satın alabilir misiniz?

Biz bu toprakların, oda bizim bir parçamızdır. Güzel kokan çiçekler bizim kız kardeşlerimizdir; geyik, at, büyük kartal ise bizim erkek kardeşlerimiz.

Yüksek kayalıklar, ıslak yeşil çayırlar, sıcak vücutlu taylar ve insanlar hepsi bizim ailemizdir. Washington'daki Büyük Beyaz Şef bizden toprak almak isteyince, bütün bunları da istiyor.

O bizden çok şey istiyor. Büyük Beyaz Şef, bizi rahat yaşayacağımız bir toplama kampına yerleştireceğini söylüyor. O bizim babamız ve biz de onun çocukları olacaktık!

Toprağımızı satma önerinizi düşüneneceğiz. Ama bu bizim için hiç de kolay olmayacak. Çünkü bu topraklar bizim için kutsaldır. Eğer önerinizi kabul edecek olursak, bizim de bir koşulumuz var: Beyaz Adam bu topraklar üzerinde yaşayan bütün canlılara saygı gösterecek, kardeşleri gibi davranacak.

Ben bir vahşiyim ve başka türlü düşünemiyorum. Çayırlarda, Beyaz Adamın trenle geçerken öldürüp çürümeye bıraktığı binlerce bufalo cesedi gördüm. Dumanlar püskürten bu demir atın, bir bufalodan nasıl daha değerli olduğuna aklım ermiyor. Bütün hayvanları öldürecek olursanız nasıl yaşayabilirsiniz? Hayvanlar olmadan insan nedir?

Beyaz adamı bu topraklara getiren ve Kızılderili'yi boyunduruk altına alma gücünü veren Tanrının adaletini anlayamıyoruz. Tıpkı bufaloların öldürülüşünü, ormanların yakılışını, toprağın kirletilmesini anlamadığımız gibi.

Eğer topraklarımızı satarsak, onu bizim sevdiğimiz gibi sevin, ilgilendiğimiz gibi ilgilenin. Onları bugün bulduğunuz gibi hatırla ve onu bütün gücünüzle, bütün aklınızla, bütün ruhunuzla çocukların için koru ve aldığınız zamanki gibi sakla.

Tanrının hepimizi sevdiği gibi siz de onları sevin. Beyaz adam bu ortak kaderden ayrı değildir ve asla yalnız kalamayacaktır. Bu güzel topraklar bir zamanlar oralarda yaşamış ve gerçekten seven insanların ruhları ile dolu olacaktır. Beyaz adamın, benim insanlarıma saygı göstermesini sağlamalısınız, çünkü ölümler güçsüz değildir. Ölü mü

dedim? Ölüm diye bir şey yoktur ki, sadece dünya değiştirir insan. **Şef Seattle, Mart 1854.**http://www.pressturk.com/kizilderili-sef-seattle%E2%80%99in-unlu-konusmasinin-159.-yil-donumu_316.html

İnsanoğlu vatanından uzaklaştığı zaman memleketinin en çok havasını, toprağını ve suyunu özlediği bir gerçektir. Çünkü bu üç unsur insanoğlunun tabiatında var olan unsurlardır. Ancak bunların varlığında değerleri maalesef bilinmemektedir. Ne zamanki su kıtlığı yaşandığı, topraklar çoraksızlaştığı ve hava doğallığını kaybettiği zaman bu unsurların değerini anlamaktayız. Oysaki bu kirliliklerden bazısının telafisi olmamaktadır.

2.3.2. Toprak Kirliliğinin Nedenleri

Toprak kirliliğinin birçok nedenleri ve çok farklı boyutları vardır. Örneğin yolda yürürken birinin yere tükürmesi de toprağı kirletir. Elindeki çöpün yere atılmasıyla da toprak kirletilir veya kimyasal bir atığın toprağına verilmesiyle de toprak kirlenmiş olmaktadır. Bu örneklerin hepsinin boyutu ve nedeni farklıdır. Ancak toprak kirliliği ve diğer kirlilik nedenlerinin altında yatan en önemli unsur bilinçsizliktir. Çevre bilincinin yetersiz olduğundan kaynaklanmaktadır. Özellikle düşünen bir varlık olan insanoğlu, çevreye verilen zararın aslında kendine olduğunu bilmektedir ama bunu yine de yapmaya devam etmektedir.

Tarımsal faaliyetlerin bilinçsiz yapılması toprak kirliliğinin en önemli faktörlerinden birisidir. Tarım için kullanılan kimyasal besinler toprağın uzun süreli verimsizleşmesine ve çoraklaşmasına neden olmaktadır. Özellikle toprak analizleri yapılmadan yapılan tarımsal faaliyetlerde topraklar daha kısa sürede verimsizleşmekte yani toprağın kanser olmasına neden olmaktadır. Hastalıklı olan toprakta yetişen sebze ve meyvelerde hastalıklı olmakta ve üretilen mamuller kanserojen madde içermektedir. Ülkemizde son yıllarda “iyi tarım uygulamaları,” “bilinçli kadın bilinçli tarım” adı altında güzel çalışmalar yapılmakta, önemli olan bunu tüm tarım alanlarına yayabilmektir. Bu sayede hem üretici hem de tüketici bilinçlenmektedir.

Artan nüfusun ve ihtiyacın bir sonucu olan konut ve yerleşme de toprak kirliliğinin sebeplerindedir. Artan inşaat sektörü tarım arazilerini yok etmekte ve

zamanında kendi kendine yeten bölgeler bile inşaat sektörü yüzünden gıda mallarını dışarıdan alır konuma gelmektedir. Bilinçsiz konut sektörü yüzünden tarım arazilerin yapılan inşaatlar tarım sektörünü ciddi bir şekilde etkilemektedir. Oysaki inşaat sektörleri tarım arazisinin dışına yapılmalıdır. Tarım arazileri miras taksimiyle bölünmesi sonucunda belli bir zaman sonra buralar tarım arazisi olmaktan çıkıp arsa haline dönüşmektedir.

Kirli hava toprağın kirlenmesine de neden olmaktadır. Su ve havadaki kirlilik toprağa, toprağın kirlenmesi de su ve havanın kirliliğine neden olmaktadır. Yani aslında bir bölgenin havası kirliyse toprağı ve suyu temizdir denilmesi zordur.

2.3.3. Toprak Kirliliğinin Sonuçları

Yediğimiz tüm besin maddelerin yetiştiği temel yer olan toprak insan sağlığı açısından çok önemlidir. Ülkemiz toprak zenginliği ve jeopolitik yönünden çok değerli bir konuma sahiptir. Yılda üç defa hasat toplanılan topraklarımız bizi bu gün gıda yönünden farklı ülkelere muhtaç etmemektedir. Hatta birçok gıdayı da dış ülkelere ihracat yapmamızı sağlamaktadır. Ancak bu değerleri elimizden kaybettiğimiz zaman artan nüfusu da dikkate aldığımız zaman Türkiye çok ciddi sorunlarla baş başa kalabilir.

Günümüzde ülke topraklarının %35.6'sı tarım arazisi, %28'i çayır ve mera, %30.2'si orman, funda ve çalı olarak kullanılmaktadır. Geriye kalan kısmı ise, ırmak yatakları, sahil ve kara kumulları, çıplak kayalar ve su yüzeyleridir (Keleş ve Hamamcı, 2002: 131). Tarım arazilerinin oranını incelediğimiz zaman bu oranın ne kadar önemli olduğunu anlamaktayız. Bu oran 76 milyon nüfuslu Türkiye'yi beslemekte ve dış ülkelere ihracat yapmamızı sağlamaktadır. Bizleri yabancı ülkelere muhtaç etmemektedir. Belki bu gün bu arazilerin değerini anlamak zor ama öyle ki tarım arazisi sınırlı olan devletler bu toprakların değerini çok iyi anlamaktadır.

2.4. KATI ATIKLAR

“Katı atık: Tüketicisi tarafından bir işe yaramadığı nedeniyle atılan evsel, ticari ve endüstriyel işlevler sonucu oluşan, düzenli şekilde bertaraf edilmesi gereken katı maddelerdir (Toprak Karaman, 1998: 293).” Düzenli şekilde bertaraf edilmeden

çevreye atılan katı atıklar çevre kirliliğine neden olmaktadır. Özellikle sanayi bölgelerinde ve nüfusun yoğun olduğu yerlerdeki katı atıklar çevreye ciddi derecede zarar vermektedirler. Hatta zamanla bu atıklar doğal görünmeye başlamaktadır. Bir naylon poşet doğada 500, cam şişenin ise 4500-5000 senede tamamen yok olabileceği düşünüldüğünde katı atıkların çevreye verdiği zararın büyüklüğü anlaşılmaktadır.

Katı atıklar doğaya atılmak yerine kesinlikle bertaraf edilmelidir. Kontrolsüz ve aşırı şekilde artan kentsel katı atıkların etkin yönetimi ancak katı atıkların en uygun biçimde bertaraf yöntemlerini kapsayan bir Entegre Katı Atık Yönetimi Programı ile sağlanabilir (Toprak Karaman, 1998: 291). Fakat daha kalıcı ve kökten bir çözüm olan çevre bilinci bireylere yerleştirildiği zaman katı atıkların bu zararlarından doğal ve masrafsız olarak kurtulmuş olunacaktır. Bunun içinde bireylere öncelikle geri dönüşüm kültürü kazandırılmalıdır. Geri dönüşümlü maddeler okulda, ailede ve sosyal çevrede ayrı ayrı toplanmalıdır. Çocuklar evlerindeki atık yağların, pillerin ve kâğıtların takipçisi olmalı onları kendilerine birer görev saymalıdır. Böylelikle kendinden sonra gelen aile bireyelerine örnek olmalıdır. Tabi toplumdaki başlıca rol modeller öğretmenler, toplumdaki saygın bireyler, anne ve babalardır.

3. ÇEVRE BİLİNCİ

Günümüzde kitle iletişim araçlarının çok hızlı gelişmesi sonucu dünyanın bir ucundaki bir olayın, diğer ucunda çok kısa sürede duyulması, çevre kirliliğinin sınır tanımayan artışının farkına varılmasını ve böylece bütün dünyada önemli bir çevre bilincinin oluşmasını sağlamıştır (Albaş, 2011: 29). Sosyal medya ve kitle iletişim araçları insanları ortak hareket etmeye, inandıkları temel değerler etrafında hareketlerini hızlandırmakta ve etkili bir hale getirmektedir. Çevreye duyarlı insanlar sosyal ağ vasıtasıyla tepkilerini kısa sürede geniş kitlelere yayabilmektedir. Günümüz insanların da internet ortamının uzağında olmadığını düşünürsek tüm dünyada gelişen çevresel olayları yakından takip edebilmekte ve aktif katılımlarda bulunabilmektedir. Örneğin çevreyle ilgili yapılan kampanyalara da kitle iletişim araçları vasıtasıyla rahatlıkla katkıda bulunulabilmektedir. Tüm bu gelişmeler çevre bilincinin davranışa dönüşmesinin kolay hale geldiğinin göstergesidir.

Türkiye’de çevre ile ilgili gelişmeler Batı’ya nazaran daha geç ve az etkili yaşanmıştır. Bunun nedeni de, sanayileşme ve kentleşmenin Türkiye’de daha geç yaşanması dolayısıyla da çevre sorunlarının daha geç hissedilmeye başlamasıdır (Nazlıoğlu, 1988: 102). Ülkemizde yaşanan siyasi ve kültürel değişimler yüzünden eğitim müfredatında ve devlet planlarında çevre sorunları yeteri kadar ele alınamamıştır.

İnsanların kendisiyle çeliştikleri bir noktada duyarlılıklarının davranışa, karaktere dönüşmemesidir. Kime sorulsa kendisinin iyi bir çevreci olduğunu ve çevre bilincinin en üst seviyede olduğunu söyler. Fakat insanların çevreye karşı davranışları gözlemlenildiğinde durumun hiç de böyle olmadığı görülmektedir. O zaman aklımıza sözde çevrecilik kavramı görmektedir yani çevre bilincinin sadece bilgi, beceri ve tutumla olmayacağını, bunlarla beraber davranışlara dönüşebilmesidir. “Diğer bir deyişle, çevre bilincine sahip birey, çevre konusunda birçok bilgiye sahip olan birey olarak algılanmamalıdır. Çevre dostu davranışları sergileyen bireyleri, çevre bilincine sahip bireyler olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır (Albaş, 2011: 30). Bireylerin çevreye karşı takındıkları tavır ve gösterdiği davranışlar, çevre duyarlılığının göstergesi olduğu söylenebilir (Gür, 2009: 57). Bireylerin çevreye karşı duyarlılıkları da farklı değişkenler açısından değişiklik gösterebilir.

Çevre bilincinin de kazanılmaya başlandığı ilk yer ailedir. Ailenin çevreye olan duyarlılığı çocukları da etkilemektedir. Çevre bilincinin kazanıldığı diğer yerler ise eğitim kurumları ve sosyal çevredir. Bunlar arasında çevre bilincinin kasıtlı olarak eğitiminin yapıldığı tek yer eğitim kurumlarıdır. İşte bu açıdan eğitim kurumlarının çevre bilinci kazandırmada önemi büyüktür. Sosyal bilgiler 4.-5. Sınıf öğretim programında duyarlılık kavramı doğrudan verilecek değerler arasında yer alırken, 6.-7. Sınıf öğretim programında ise doğal çevreye duyarlılık doğrudan verilecek değerler olarak belirlenmiştir (Albaş, 2011).

Çevre bilinci zamana göre değişim göstermektedir. İnsanlar doğal çevrede canlıların yok olmaya başlamasıyla çevreye karşı duyarlılıkları devreye girmektedir. Son yıllarda dünya üzerinde suların giderek azalması ve denizlerin aşırı derecede kirlenmesi toplumları su üzerinde düşündürmeye sevk etmiştir. Su sorunları ile ilgili

haberler medyada daha fazla yer almaya başlamakta ve tüm toplumlar tarafından ortak sorun olarak algılanmaktadır.

Çevre bilinci oluşturabilmek için bireylerin öncelikle insan-çevre etkileşimini ve bunun sonuçlarını kavramaları gerekmektedir (Keçeci, 2010: 45). İnsan öncelikle kendini iyi tanımalıdır. Çevredeki pozisyonu çevreyi sırf tüketen, yok eden mi yoksa çevreyi koruyan, çevre için duyarlı davranışlar sergileyen bir yapıya mı sahip? Kendini tanıdıktan sonra çevresini de iyi tanımalıdır. Çevredeki değerler yok olmadan farkına varmalıdır. İnsan-çevre etkileşimi uyumlu olursa çevre bilinci sağlanmıştır demektir. Ama insan çevreyi acımasızca tüketip yok etmeye başlarsa, insan ile çevre arasında bir sorun meydana gelecektir ki, bu sorun çok büyük zararlara yol açabilecektir. Eğer bir toplum geleceğini güvence altına almak isterse çevre bilinci kazanmış nesiller yetiştirmelidir.

Çevre Bilincinin Önemi

Artan nüfus yoğunluğunun en fazla etkilediği alanlardan birisi çevredir. Tüketici nüfus sürekli artmakla beraber doğal kaynaklar sürekli azalmaktadır. Bu iki zıt durum arasında dengeyi sağlayacak olan insanların çevreye karşı olan duyarlılıklarının artmasıdır. Aksi takdirde doğal kaynaklar yakın gelecekte yok olmaya yüz tutacaktır. Nitekim gelecek yıllarda su yaşanacağı iddia edilmektedir.

“Çevre bilincine sahip kişi, çevre dostu davranışların yanı sıra, çevrenin bozulmasına tarafsız, duyarsız kalmayan, egoist davranmayan ve sadece kişisel kazanımlarını hırsla dönüştürmeyen kişidir (Baş, 2011: 11).” Çevre bilincine sahip birey sadece ülkesi için değil tüm dünya için faydalı bir vatandaşdır. Çevrecilik kavramının milliyetçiliği olmaz. Çevre konusuna evrensel bir bakış açımız olmalıdır. Örneğin Akdeniz’in kirlenmesi sadece Türkiye’yi değil Akdeniz’e kıyısı olan diğer ülkeleri, hatta kıyısı olmayan ülkeleri de olumsuz etkiler. Aynı zamanda denizde yaşayan canlılarda bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

“Çevre bilinci kavramının çok çeşitli kullanım alanları olmakla birlikte günümüzde kendini en yoğun olarak gösterdiği alan politikadır (Alagöz, 2009: 22).” Çevre ile ilgili konular uluslar arası sempozyumlarda tartışılması, doğal kaynakların tüm dünya devletleri tarafından korunması için anlaşmaların yapılması çevrenin

önemini göstermektedir. Doğal çevrenin de korunmasının ilk ve en önemli şartı çevre bilincine sahip nesiller yetiştirmekle olacaktır.

4. ÇEVRE EĞİTİMİ

“Çevre eğitimi: Çevrenin korunması için tutumların, değer yargılarının, bilgi ve becerilerin geliştirilmesi ve çevre dostu davranışların gösterilmesi ve bunların sonuçlarının görülmesi sürecidir (Öztürk, 2008: 17).”

“Çevre eğitimi: Bireyin çevresiyle uyum içerisinde yaşayacağı bilgi, beceri ve davranışları kazanması, su tüketiminden çöp üretimine, enerji tüketiminden doğal kaynak kullanımına kadar her konuda sorumluluk sahibi insanlar yetiştirmek, sorunların çözümünde aktif katılım sağlanması şeklinde açıklanabilir (Demirkaya, 2006: 208).”

İnsanın ve tüm canlıların içinde yaşadıkları çevreyi daha iyi tanımaları, korumaları ve sağlıklı yaşayabilmeleri için gösterdiği gayret ve etkinliklerin tümüne çevre eğitimi veya çevre için eğitim diyoruz (Dikmen, 1993: 22).

Tutumlar davranışlardan kaynaklanmaktadır ve insanları, tutumları yeniden yapılandırmaları için uygun bir bilgilendirme kampanyası örgütleyerek ekoloji taraftarı davranışlara yönlendirmek gerekmektedir (Nazlıoğlu, 1988: 43). Bu eğitim aile, okul ve arkadaş ortamında olmaktadır. Eğitim esnasında sosyal medya ve teknolojik cihazlarda aktif rol oynamaktadır. Günümüzde çevre ile ilgili görüşler sosyal medya vasıtasıyla kolayca yayılabilmektedir. Birbirlerini hiç tanımayan insanların teknolojik cihazlar yardımıyla farklı platformlarda tartışabilmekte, görüş beyan edebilmektedir.

İnsanların çevreye karşı davranış biçimi değiştirilmesi için formal veya informal bir eğitim gereklidir. Tüm davranış değişiklikleri bir eğitim sonucunda meydana gelmektedir. Çevreye verilen zararların çoğunun sebebi bilinçsizliktir. Bunun içindir ki tüm bireyler yaşadığı çevreye karşı daha duyarlı bir davranış sergileyebilmesi için eğitim şarttır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde eğitim seviyeleri yüksek olan toplumların çevreye karşı daha duyarlı oldukları gözlemlenmiştir. Çünkü eğitilmiş insanlar çevreye verilen zararın aslında kendilerine verdiklerinin farkındadırlar. Eğitim konusunda gelişmiş toplumlarda insanlar arasında var olan çevre bilinci anayasalarla güvence altına alınmıştır.

Çevre eğitiminde en aktif yerin okul olmasının yanında diğer ortamlarda da çevre eğitimi aktif bir şekilde yapılmalıdır. Sadece okul müfredatı ve okul bünyesinde yapılan çevre eğitimleri öğrencilerin çevre bilinci kazandırılmasında yetersiz kalmaktadır. Çevre eğitimleri devlet tarafından siyasal, ekonomik ve kültürel olarak desteklenmelidir. Aynı zamanda bu alanla ilgili yapılan eğitim faaliyetleri teşvik edici ve düzenleyici olmalıdır. Çevre eğitimi programı ile tüm eğitim kuruluşları, dernekler ve kulüpler yardımıyla doğayı koruma ve çevre konularında teşvik etmelidirler (Nazlıoğlu, 1988: 17). Örneğin yapılan bir çevre eğitimi sosyal çevreyi düzenleyici olmakla beraber basın ve medya vasıtasıyla halka güzel bir şekilde yansıtılıp insanları çevre duyarlılığına teşvik etmelidir. İnsanlara çevreye sahip çıkan birilerin olduğu hissettirmeli ve bu konuda yalnız olmadıklarını hissetmelidirler.

Çevre eğitimi anaokulundan itibaren başlayıp eğitimin her kademesinde olmalıdır. Çevre bilinci insanlara kazandırılması gereken bir değer olup, kazandırıldıktan sonra da bu değer dinç tutulmalıdır. Çevre eğitimi öğrencinin gelişim aşaması dikkate alınarak verilmelidir. Çevre eğitimi okul öncesi eğitimle başlayıp üniversiteye kadar uzanan örgün eğitim sisteminin tüm basamaklarında inter-disipliner bir yaklaşımla hazırlanarak eğitim programları içerisinde yer almalıdır (Arslan, 2011: 13). Örneğin anaokulunda başlayan çevre eğitiminde öncelikle somut nesnelere üzerinde durulmalı ve eğitim yakın çevresiyle ilişkilendirilmelidir. Öğrencinin fiziksel gelişimiyle birlikte bu eğitim soyut nesnelere ve düşüncelere aktarılmalı, yakın çevreden hareketle daha evrensel düşünülmalıdır.

Çevre eğitiminde asıl önemli olan konulardan biriside çevre eğitimcisidir. Çevre eğitimcisi -öğretmen, politikacı, hizmetli, arkadaş grubu, anne ve baba- öncelikle kendisi gerçek manada çevre bilincine ve çevre eğitimine sahip olması gerekir. Çevre eğitimi bazen siyasi bir çıkar haline dönüşebilmektedir. Belli amaçlar çevresinde örgütlenmiş çevre fikirleri gerçek çevre bilincinin kazandırılmasına engel olabilmektedir. Önemli olan, uzmanlar için düzenlenen politikacılar için düzenlenen eğitim programlarında, disiplinler arası iş birliğinin, anlaşmanın, olayların bir bütün olduğunun, onlara türlü açılardan bakarken, bu gerçeğin unutulmaması gerektiğini kabul ettirmektir (Nazlıoğlu; 1988: 128). Çevresel değerlerin milliyetçiliği olmadığı

gibi, siyasete ve politik çıkarılara da malzeme olmamalıdır. Çünkü çevresel değerler evrenseldir ve sadece bir zamana ait de değildir.

Çevre eğitiminde bu güne kadar alınan yolu özetlersek (Palmer, 2003:akt: Arslan, 2011: 16):

1960'lar *Doğa kavramı ve doğa içerisinde yer alan öğelerin öğrenilmesine yönelik*

çalışmalar,

Uzmanlar tarafından yönetilen akademik saha çalışmaları

1970'ler *Bina dışı eğitim uygulamaları, Saha çalışmaları,*

Çevresel Değerleri koruma çalışmaları, Kentsel çalışmalar

1980'ler *Küresel anlamda çevre eğitimi,*

Çevresel konuların geniş bir boyut ile ele alınması,

Çevre eğitiminin politik boyutları,

1990'lar *Geleceğe yönelik sürdürülebilir çevre eğitimi çalışmaları*

Sosyo-çevresel problemlerin çözümüne yönelik çalışmalar

Değerler Eğitimi, Problem çözme çalışmaları

2000'ler *Toplumun işbirliği içinde çalışması; toplum içinde yer alan grupların*

(politikacı, eğitimci, öğrenci vb.) , sosyo-ekolojik problemlerin

tanımlanması ve çözümünde etkin rol alması

Çevre Eğitimin İşlevi

Çevre eğitimin genel amacı; tüm canlıların ve özellikle yaratılanların en üstünü olan insanın, sağlıklı, problemsiz bir hayat sürdürmesini sağlamaktır (Dikmen, 1993: 24). Çevre eğitimi giderek tükenmekte olan çevresel değerlerin yok olmasını engellemeyi ve doğada var olan değerlerin muhafaza edilmesini amaçlamaktadır. Çevre eğitimi sadece bir amaç olarak görülmemelidir. Çevre eğitiminin işlevi çok geniştir. İnsanlara çevre bilincini aşılacaktır Aynı zamanda değerler eğitimi ve karakter eğitimi olarak da görülebilir. Çünkü çevre bilinci sosyal

bilgiler müfredatında kazandırılması gereken değerler içerisinde yer almaktadır. Çevre eğitimi bu açıdan da önemlidir.

Çevre Eğitiminin Önemi

Çevre tüm canlıların ortak yaşam alanını oluşturduğu için, insanlar, hayvanlar, bitkiler ve diğer canlı cansız varlıklar için oldukça önemlidir. Bunun içindir ki ülkemizde de çevrenin korunması anayasayla güvence altına alınmıştır. Anayasamızın 56. Maddesinde “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir” denilmektedir. Yine dünya genelinde birçok çevreci kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri bulunmaktadır.

“Ülkemizde bugün çevre konusunda ortaya çıkan sorunların ana nedenlerinden biri, kamuoyunun hatta konuya yakın akademik çevrelerin dahi yeterli düzeyde bilinçlendirilmemiş olması çevre konusunun hala bazı kesimlerce bir moda olarak telakki edilmesidir (Dikmen, 1993: 24).” Maalesef günümüzde çevrecilik anlayışı birer gösteriş haline gelmektedir. Bilinçli çalışmaların yerine kuru kuruya propaganda, bilimsellikten uzak, sonuçları olmayan veya oldukça kısıtlı sonuçları olan çalışmalar yaygındır. Oysaki çevre bilincinin bireylere kazandırılmasının yegâne yolu çevre eğitimidir. Çevre evrensel boyutta bir konu olduğu için çevre eğitiminin kalitesi de evrensel değerlere sahip olmalıdır. Öğrencilere çevre eğitim kazandırılırken parçadan bütünü gösterebilmeliyiz. Korunan çevrenin sadece bizim yaşadığımız çevrenin değil aynı zamanda dünya geneli bir çalışma olduğu öğrencilere fark ettirilmelidir. Aynı zamanda çevre eğitimi bireylerin karakter oluşumuna da olumlu katkılar sağlamaktadır. Öğrenciler dünyaca önemli olan bir konu hakkında eğitilmiş olmaktadır. Fakat öğrencilere kazandırılmaya çalışılan bu değer dünya basınında, sosyal medyada, aile çevresinde ve arkadaş ortamıyla da desteklenmesi çok önemlidir.

Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Eğitimi

Piaget’in bilişsel gelişim sürecine göre somut işlemler evresini tamamlayıp, soyut işlemler evresine geçen ortaokul öğrencileri artık bu dönemde çevresine karşı mantık yürütme, soyut önermeler arasında mantıksal ilişki kurma, soyut düşünme

gibi beceriler geliştirmektedir. Öğrenciler ortaokul çağına geldiği zaman ilköğretim kademesindeki algılayışı daha da gelişmektedir. Bu gelişim gerek fiziki olarak gerekse düşünce olarak öğrenci üzerinde kendini göstermektedir. Karakter yapıları değişikliğe uğrayabilmekte, çevreye karşı bakış açıları değişebilmekte ve dolayısıyla davranışlarda da değişiklikler görülebilmektedir. Aynı zamanda soyut işlemler döneminin temelini atıldığı bu yaşlar öğrencinin gelişimi açısından çok önemlidir. Bu yaşlarda verilen çevre eğitimi öğrenciler açısından oldukça önemlidir. Ortaokul düzeyindeki ortaokul öğrencilerine verilen çevre eğitiminin amaçları daha somut ve uygulanabilir olmalıdır. Okuldaki çevre eğitiminin amacı; kafaları ansiklopedik bilgiyle yüklemek değil, öğrenilenden en iyi nasıl yararlanabileceğini kavratmak olmalıdır (Nazlıoğlu, 1991: 257). Öğrencilere uygulamalı bilgiler verilerek bu bilgileri kısa süre içinde çevresinde uygulama imkânı verilmelidir. Öğrencinin çevre karşısındaki bu bilgi ve uygulamaları öğrenciye özgüven kazandıracak ve öğrencide çevre bilincinin yerleşmesine zemin hazırlayacaktır.

Çevre eğitimi ile ilgili tartışılan birçok konu vardır. Bunlardan birkaçı şunlardır: Okullarda çevre eğitimi diye ayrı bir ders gerekli midir? Okullarda verilen çevre eğitimi yeterli midir? Çevre eğitimi nasıl olmalıdır? Sürdürülebilir çevre bilinci nasıl kazandırılır? Tüm bu soruların ortak amacı çevre bilinci en iyi nasıl kazanılır ve nasıl kalıcı olacaktır. Günümüzde çevre gerekli midir diye tartışmaya gerek olmamakla çevre eğitiminin ayrı bir ders olarak mı yoksa disiplinler arası bir ders olarak mı eğitim müfredatında yer alacaktır. Yine burada da çevre dersi geçilmesi gereken bir ders mi yok kazanımları elde edilmesi gereken bir ders mi olacaktır diye iki farklı durum karşımıza çıkmaktadır. Bununla ilgili olarak gerek müfredat hazırlanırken gerekse eğitim yapılırken çevre eğitimi sadece yüksek not alınması gereken bir ünite olarak algılanmamalıdır. Burada da başta kitap hazırlayan öğretmenlerimize ve öğretmenlerimize büyük işler düşmektedir.

5. İLGİLİ LİTERATÜR

Araştırmanın bu bölümünde yurt içinde ve yurt dışında çevre bilinci ile ilgili yapılan araştırmalar karşılaştırılmıştır.

Derman (2013) “Farklı Başarı Düzeylerindeki Okullarda 9. ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Ekosisteme İlişkin Öğrenme Düzeyleri Ve Sürdürülebilir Çevre

Bilinci İle İlişkisi” adlı çalışmasıyla öğrencilerin öğrenme düzeylerinin ve sürdürülebilir çevre bilinci düzeylerinin cinsiyetlerine, okul başarı düzeylerine ve tercih etmek istedikleri meslek alanına göre farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuç olarak okulların başarı düzeyinin sürdürülebilir çevre bilinci düzeyinde anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda, ortaöğretim sürecinde öğrencilerin yeterli düzeyde ekosistem bilgisi ve sürdürülebilir çevre bilinci edinemedikleri söylenebilir.

Aydın ve Çepni (2012 “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Karabük İli Örneği)” adlı çalışmalarını 2010-2011 eğitim-öğretim yılında, Karabük il merkezindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören toplam 790 öğrenci üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları “cinsiyet”, “sınıf düzeyi”, “baba eğitim düzeyi”, “baba meslek durumu”, “aile gelir düzeyi” değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterirken; “anne eğitim düzeyi” ve “anne meslek durumu” değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Nalçacı ve Beldağ (2011) “İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Tutumlarının Belirlenmesi (Erzurum Örneği) adlı çalışmaları sonucunda; 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre çevreye yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri arasında kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre çevreye yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri, arasında yedinci sınıf öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgi düzeylerine göre çevreye yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğrencilerin ailelerin sahip olduğu gelir düzeyine göre çevreye yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri arasında ailelerinin aylık geliri 500 TL’den az olan öğrenciler ile 501-1000 TL arası olan öğrencilerin görüşleri arasında 501-1000 TL gelire sahip olan öğrencilerin görüşleri lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

Baş (2011) “Ortaöğretim Kurumlarında Çevre Bilincinin Yöneticiler Ve Öğretmenler Tarafından Algılanma Ve Benimsenme Düzeyi” adlı çalışmasını

Sakarya İli Adapazarı ve Arifiye merkez ilçelerindeki Ortaöğretim okullarında görevli 289 yönetici ve öğretmen üzerinde yapmıştır. Sonuç olarak; Yönetici ve öğretmenlerin çevre bilinci düzeylerinin ortalamalar seviyesinde olduğu görülmektedir. Bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve tüm ölçekte kadınların, erkeklere göre daha yüksek bilince sahip olduğu görülmektedir. Yönetici ve öğretmenlerin çevre bilinci düzeylerinin eğitim durumuna göre bilişsel ve duyuşsal düzeyi puanlarında anlamlı bir farklılık görülmezken; psikomotor ve tüm ölçekte anlamlı farklılık bulunmuştur. Yüksek lisans mezunlarının, lisans mezunlarına göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Keçeci (2010) “Ortaöğretim Coğrafya Derslerinin Çevre Bilinci Oluşturmadaki Rolünün Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmasıyla Coğrafya dersinin çevre bilinci oluşturmadaki rolü konusunda öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Aydın il merkezinde farklı türlerdeki 14 lisede ve farklı alanlarda öğrenim görmekte olan 655 ortaöğretim 12. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğrenci görüşlerinde, öğrenim görülen okul türü, öğrenim görülen alan ve cinsiyet değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Öğrencilerin coğrafya dersini görme süreleri ile çevre bilgileri, çevreye yönelik olumlu tutumları ve coğrafya dersinin çevre bilinci oluşturmadaki rolüne ilişkin olumlu görüşleri arasında paralellik olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci görüşlerinden yola çıkarak coğrafya dersinin çevre bilinci oluşturmada önemli bir rolü olduğu sonucuna varılmıştır.

Ünal (2010) “Ortaöğretim Seviyesindeki 10. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı çalışması lise öğrencilerinde çevre bilinç düzeyinin oluşmasında etkili faktörleri ve eksiklikleri belirlemek 163 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin sosyo-ekonomik çevreleri ve biyoloji dersi müfredat programında işlenen çevre üniteleri öğrencilerde çevre bilinci oluşumunda etkilidir. Bu sonucunda bulunmuştur. Bu bağlamda şehirleşmenin gelişmediği bölgelerde, anne baba eğitim durumu ve öğretmenlerin çevre eğitimi konusundaki yönlendirmelerinin çevre bilinci oluşumunda etkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Gür (2009) “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı çalışmasını Balıkesir il merkezindeki 14 okulda 627 öğrenci üzerinde yapmıştır. Sonuç olarak, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevre bilincine daha fazla sahip olduğu görülmüş ve “Bilgi” boyutunda ilkokul ile üniversite ve üstü eğitim kademelerinde anlamlı farklılık bulunmuştur.

Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden (2007) “İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları” adlı çalışmaları öğrencilerin tutumları, cinsiyet, akademik başarı düzeyi, baba ve annenin eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi gibi bağımsız değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının cinsiyet ve akademik başarı düzeyine göre farklılaştığı görülürken, baba ve annenin eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Atasoy (2005) “Çevre İçin Eğitim: İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum Ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Çalışma” adlı araştırmasıyla ilköğretimde verilen çevre için eğitimin etkililiğini saptamak üzere, 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çevresel tutum ve bilgilerini ölçerek, çevre için eğitim açısından mevcut durumun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Bursa kent merkezindeki Nilüfer ve Görükle belediye sınırları içindeki, 2004-2005 eğitim - öğretim yılında, faaliyet gösteren altı farklı ilköğretim okulundan şans yoluyla seçilmiş 6. 7. ve 8. sınıflardaki 576’sı kız, 542’si erkek olmak üzere toplam 1118 ilköğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Sonuç olarak ise; bilgi testi değerlendirildiğinde 6. sınıflar ile 8. sınıflar ve 7. sınıflar ile 8. sınıflardaki öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş, tutum ölçeği değerlendirildiğinde ise 6. sınıflar ile 8. sınıflar arasındaki öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Öğrencilerin bilgi ve tutum puanları irdelendiğinde, buldukları sosyo- ekonomik düzeylere göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bilgi testi sonuçlarına göre kız öğrencilerinin bilgi testi puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, çevre bilgisi açısından kızların düzeyi erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tutum ölçeği sonuçlarına göre yine kız öğrencilerinin tutum testi puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama yöntemleri ve elde edilen verilerin analizinde kullanılan yöntemlere yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada, Antalya il merkezinde öğrenim gören 7 okuldan seçilen ortaokul öğrencilerinin farklı değişkenler açısından çevre bilinci kazanım düzeyleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma, tarama tekniği esas alınarak desenlenmiştir. Betimsel araştırma yaşayanların, hali hazırda var olanların, yaşayanların ne olduğunun betimlenip açıklanarak ortaya konulması olarak ele alınabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2011: 46).

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın evrenini Antalya merkez ilçelerine bağlı ortaokullarda öğrenim gören 5., 6., 7., ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise, 2013-2014 öğretim yılı Antalya il merkezindeki ilçelerde öğrenim gören 9 ortaokuldan seçilen 732 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo.1 Örnekleme İlişkin Demografik Değişkenler

Demografik Değişkenler	N	%
Sınıf		
5	209	28.6
6	202	27.6
7	169	23.1
8	152	20.8
Cinsiyet		
Kız	373	51.0
Erkek	359	49.0
Sosyal Bilgiler Dersine İlgisi		
İlgiliyim	485	66.3
Kısmen İlgiliyim	193	26.4
İlgisizim	54	7.4
Annenin Eğitim Düzeyi		
İlkokul	271	37.0
Ortaokul	155	21.2
Lise	191	26.1
Üniversite ve üstü	115	15.7
Baba Eğitim Düzeyi		
İlkokul	150	20.5
Ortaokul	184	25.1

Lise	232	31.7
Üniversite ve üstü	166	22.7
Baba Meslek		
Memur	125	17.1
İşçi	192	26.2
Serbest Meslek	352	48.1
Emekli	46	6.3
İşsiz	17	2.3
Anne Meslek		
Memur	68	9.3
İşçi	58	7.9
Serbest Meslek	108	14.8
Emekli	13	1.8
Ev Hanımı	485	66.3
Gelir		
0-500	51	7.0
501-1000	163	22.3
1001-1500	174	23.8
1501-2000	119	16.3
2001 ve üstü	225	30.7
Yerleşke		
Merkez	382	52.2
Kırsal	350	47.8

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerden 209’u (28,6) 5. sınıf, 202’si (27,6) 6.sınıf, 169’u (23,1), 152’si (20,8) ise 8. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin cinsiyet açısından dağılımına bakıldığında, 373 (51,0)kız, 359 (49,0) erkek bulunmaktadır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin ilgileri incelenildiğinde, öğrencilerden 485’i (66,3) sosyal bilgiler dersine karşı ilgili, 54’ü (7,4) ilgisiz, 193’ü (26, 4) ise kısmen ilgilidir. Anne eğitim düzeylerinin dağılımına bakıldığında, 271’i (37,0) ilkökul, 155’i (21,2) ortaokul, 191’i (26,1) lise, 115’i (15,7) ise üniversite mezunudur. Baba eğitim düzeylerinin dağılımına bakıldığında 150’si (20,5) ilkökul, 184’ü (25,1) ortaokul, 232’si (31,7) lise, 166’sı (22,7) ise üniversite mezunudur. Baba meslek durumunu açısından dağılıma bakıldığında, 125’i (17,1) memur, 192’si (26,2) işçi, 352’si (48,1) serbest meslek, 46’sı (6,3) emekli, 17’si (2,3) ise işsizdir. Anne meslek durumunu açısından dağılıma bakıldığında, 68’i (9,3) memur, 58’i (7,9) işçi, 108’i (14,8) serbest meslek, 13’ü (1,8) emekli, 485’i (66,3) ise ev hanımıdır. Aile gelir düzeyine göre dağılımı incelenildiğinde, ailelerin 51’i (7,0) 0-500 TL, 163’ü (22,3) 501-1000 TL, 174’ü (23,8) 1001-1500 TL, 119’u (16,3) 1501-2000 TL, 225’i (30,7) 2001 TL ve üstünde bir gelire sahiptir. Öğrencilerin yerleşke durumları göz önüne alındığında, 382’si (52,2) merkezde, 350’si (47,8) kırsal alanda yaşamaktadır.

3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin farklı değişkenler açısından çevre bilinci düzeyleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Antalya merkez ilçelerdeki dokuz ortaokulda Gür (2009) tarafından geliştirilen “Çevre Bilinci Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçeğin bu çalışmada kullanımı için gerekli izinler ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından alınmıştır. Gür (2009) tarafından geliştirilen ölçek 19 maddeden oluşan bir tutum ölçeğidir. 130 öğrenciye uygulanan 19 maddelik deneme ölçeği üzerinde faktör analizi yapılmıştır. “Faktör analizi tekniği maddeler arası korelasyon matrisi seviyesini inceler (Tekindal, 2009:141).” Veriler SPSS 15.0 paket programında değerlendirilmiştir.

Tablo.2 Ön Denemede Kullanılan Maddelerin Yük Değerleri

Madde No	Faktör Yüğü	
1	.788	Sadece çevre sorunlarıyla ilgilenen bir eğİtsel kulübe üye olmak isterim.
2	.643	Harçlığımın bir kısmını sadece çevreyle ilgili olan bir vakfa bağışlayabilirim.
3	.686	Çevre sorunlarıyla ilgili haberleri takip ederken canım sıkılır.
4	.728	Kapı kapı dolaşarak çevre bilinci oluşturulmasına yönelik broşür dağıtmak isterim.
5	.664	Tüketim alışkanlığımızın çevre sorunlarıyla ilgisi olduğunu <u>düşünmüyorum.</u>
6	.421	Tüketim alışkanlığımız değişmezse ileride büyük çevre sorunları oluşacaktır.
7	.503	Çevre kirliliğiyle ilgili konuların abartıldığını düşünüyorum.
8	.756	Çevre sorunlarından gelecek kuşakların etkilenmesi beni ilgilendirmez.
9	.620	Su kaynaklarının tükeniyor olması beni endişelendiriyor.
10	.778	Su kirliliğinin bitki ve hayvanlar üzerindeki etkisi <u>beni ilgilendirmiyor.</u>
11	.630	Diş fırçalarken kullandığım su miktarına dikkat ederim.
12	.637	Hava kirliliğinin benim ve yakınlarım üzerindeki etkisi beni <u>endişelendirmez.</u>
13	.712	Yediğim yiyeceklerde tarım ilacı kalıntısı olduğunu düşünmek beni <u>korkutuyor.</u>
14	.696	Kullanılmış pilleri <u>normal çöp bidonlarına</u> atarım.
15	.785	Evimde geri dönüşümlü maddeleri ayrı <u>toplamıyorum.</u>
16	.659	Evimdeki eski gazete ve kullanılmış kâğıtları geri dönüşüm kutusuna atarım.
17	.780	Ülkelerin kalkınabilmesi için çevre sorunlarını göz ardı etmelerinin doğru olduğunu düşünüyorum.

18	.513	Derslerimizdeki çevre ile ilgili konular ilgimi çekmektedir.
19	.742	İki ya da üç asır önceki üretim ve tüketim tarzının çevreyi daha fazla kirlettiğini düşünüyorum.

Yapılan analizler neticesinde Barlett test değeri (Barlett's Test of Sphericity) 203.50 bulunmuştur. Faktör analizinin uygunluğu konusunda fikir veren KMO (Kaiser- Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) testi sonucunda KMO=,847 olarak bulunmuştur. "Örneklemeden elde edilen verilerin yeterliğinin saptanması için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmaktadır. Kaiser bulunan değer 1'e yaklaştıkça mükemmel, 0.50 'nin altında ise kabul edilemez (0.90'larda mükemmel, 0.80'lerde çok iyi, 0.70'lerde ve 0.60'larda vasat, 0.50'lerde kötü) olduğunu belirtmektedir (Tavşancıl,2010: 50)." Ölçeğe alınan 19 maddenin faktör yükleri ve ilişkili oldukları alt boyutlar Tablo. 3 'de verilmiştir.

Tablo. 3 Anketin Son Halini Oluşturan Maddelerin İlişkili Oldukları Alt Boyutlar ve Faktör Yükleri

Madde No	Madde	1	3	3	4
5	Tüketim alışkanlığımızın çevre sorunlarıyla ilgisi olduğunu <u>düşünmüyorum</u> .	.664			
6	Tüketim alışkanlığımız değişmezse ileride büyük çevre sorunları oluşacaktır.	.421			
7	Çevre kirliliğiyle ilgili konuların abartıldığını düşünüyorum.	.503			
10	Su kirliliğinin bitki ve hayvanlar üzerindeki etkisi <u>beni ilgilendirmiyor</u> .	.778			
11	Dış fırçalarken kullandığım su miktarına dikkat ederim.	.630			
13	Yediğim yiyeceklerde tarım ilacı kalıntısı olduğunu düşünmek beni <u>korutuyor</u> .	.712			
1	Sadece çevre sorunlarıyla ilgilenen bir eğitsel kulübe üye olmak isterim.	.778			
2	Harçlığımın bir kısmını sadece çevreyle ilgili olan bir vakfa bağışlayabilirim.	.643			
3	Çevre sorunlarıyla ilgili haberleri takip ederken canım sıkılır.	.686			
4	Kapı kapı dolaşarak çevre bilinci oluşturulmasına yönelik broşür dağıtmak isterim.	.728			
18	Derslerimizdeki çevre ile ilgili konular ilgimi çekmektedir.	.513			

8	Çevre sorunlarından gelecek kuşakların etkilenmesi beni ilgilendirmez.	.756
9	Su kaynaklarının tükeniyor olması beni endişelendiriyor.	.620
12	Hava kirliliğinin benim ve yakınlarım üzerindeki etkisi beni <u>endişelendirmez.</u>	.637
19	İki ya da üç asır önceki üretim ve tüketim tarzının çevreyi daha fazla kirlettiğini düşünüyorum.	.742
14	Kullanılmış pilleri <u>normal çöp bidonlarına</u> atarım.	.696
15	Evimde geri dönüşümlü maddeleri ayrı <u>toplamıyorum.</u>	.715
16	Evimdeki eski gazete ve kullanılmış kâğıtları geri dönüşüm kutusuna atarım.	.659
17	Ülkelerin kalkınabilmesi için çevre sorunlarını göz ardı etmelerinin doğru olduğunu düşünüyorum.	.780

19 maddeden oluşan ölçeğe Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayısı hesaplama yöntemi uygulanarak güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Güvenirlik katsayısı 0.78 bulunmuştur. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin oldukça güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütünü aşağıda verilen şekilde olduğu belirtilmektedir.

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenirliliktir.

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir. Özdamar (1999)'dan aktaran Tavşancıl (2006: 29).

Yapılan analizler sonucunda aşağıdaki alt boyutlar oluşturulmuştur:

- 1. Duygu Boyutu:** Duygu boyutu altında ortaokul öğrencilerinin çevresel değerlere karşı duygusal yaklaşımı ölçülmüştür.
- 2. Bilgi Boyutu:** Bilgi boyutu altında ortaokul öğrencilerin çevre ile ilgili bilgi düzeyleri ölçülmüştür.

3. **EndiŖe-Kaygı Boyutu:** EndiŖe-kaygı boyutuyla ortaokul ğrencilerinin evre kirliliğine karŖı endiŖe-kaygı düzeyleri llmŖtir.
4. **DavranıŖ Boyutu:** davranıŖ boyutuyla ortaokul ğrencilerinin çevreye karŖı sergiledikleri olumlu ve olumsuz davranıŖların düzeyi llmŖtir.

4. VERİLERİN ANALİZİ

Ortaokul ğrencilerinin evre bilinci düzeylerini ortaya çıkarmaya iliŖkin Anket uygulandıktan sonra anketler numaralandırılmıŖtır. Öğrenci grŖleri bilgisayara iŖlendikten sonra demografik deėiŖkenleri ortaya çıkarmak amacıyla yüzde(%) ve frekans (f) hesaplamaları yapılmıŖtır. Bağımsız iki grup ortalamasının karŖılaŖtırılmasında t-testi, ikiden fazla grup ortalamasının karŖılaŖtırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıŖtır. İstatiksel iŖlemlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiŖtir. Verilerin analizi için SPSS paket programının 15.0 sürümü kullanılmıŖtır. Veriler SPSS programına girilirken aŖaėıdaki Ŗekilde kodlanmıŖtır:

Tamamen Katılıyorum: 5

Katılıyorum: 4

Kararsızım: 3

Katılmıyorum: 2

Kesinlikle Katılmıyorum: 1

Ölçekteki olumsuz ifadeler SPSS'e girildikten sonra ters evrilmiŖtir. Öğrenciler iŖaretledikleri her bir maddeye iliŖkin puanlama yapılmıŖtır. Öğrencilerin grŖlerine iliŖkin puanlama derecesi Tablo.4'de gsterilmiŖtir.

Tablo.4: Öğrencilerin GrŖlerine İliŖkin Puanlama Aralığı

Öğrenci GrŖ	Derecesi	Puan Aralığı
Tamamen Katılıyorum	5	4.20-5.00
Katılıyorum	4	3.40-4.19
Kararsızım	3	2.60-3.39
Katılmıyorum	2	1.80-2.59
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1.00-1.79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. TOPLAM PUANA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre çevre bilinci düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirtmek amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo.5 Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Cinsiyete Göre t testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlı Fark
Kız	374	69.04	10.74	730	5.58	.000*	Kız-Erkek
Erkek	358	64.45	10.34				

*p< .05

Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{730}730=5.58$, $p<.05$). Kız öğrencilerinin çevre bilincine yönelik tutumları ($\bar{X}=69.04$), erkek öğrencilere ($\bar{X}=64.45$) göre daha olumludur.

Gür (2009) tarafından yapılan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada kız öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanı ortalaması erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Nalçacı ve Beldağ (2011) ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çevre tutumlarının belirlenmesine ilişkin araştırmada çevreye yönelik tutumları ile ilgili öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, kız öğrencilerin bu konu hakkındaki görüşlerinin ortalamalarının erkek öğrencilerin görüşlerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Arslan (2011) tarafından yapılan çevre eğitiminin eleştirel düşünme ve çevresel tutum üzerine etkisi adlı çalışmada kız öğrencilerin çevreye karşı tutum puanları ortalaması 50.40 iken erkek öğrencilerin çevreye karşı tutum puanları ortalaması 45.15’dir. Ortaöğretim öğrencileri üzerinde Taşlı Keçeci (2010) tarafından yapılan ortaöğretim coğrafya derslerinin çevre bilinci oluşturmadaki rolünün öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı çalışmada yine kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran çevreye karşı daha bilinçli oldukları ve çevreye yönelik daha olumlu tutum geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak, yapılan araştırma ve incelenilen farklı çalışmalar neticesinde ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre çevre bilinci düzeyi arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevreye yönelik tutumları daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Yerleşke Türüne Göre Çevre Bilinci Düzeyleri

Ortaokul öğrencilerinin yerleşke türüne göre çevre bilinci düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirtmek amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo.6 Ortaokul Öğrencilerin Çevre Bilinci Düzeylerinin Yerleşke Türüne Göre t-testi Sonuçları

Yerleşke	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Merkez	382	66.60	11.21	730	.500	.617
Kırsal	350	67.60	10.31			

Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci düzeyleri yerleşke türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{730}=.500$, $p>.05$). Şehir merkezinde öğrenim ortaokul öğrencilerinin çevre bilincine yönelik tutumları ($\bar{X}=66.60$) ile kırsal da öğrenim gören ortaokul öğrencileri ($\bar{X}=67.60$) arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Fakat yerleşim türü kırsal olan öğrencilerin tutum ölçüğü ortalama puanı daha yüksektir.

Doğança (2007) tarafından ilköğretim öğrencileriyle yapılan çalışmada çevre bilinci düzeyi yerleşke türüne göre değişiklik göstermediği görülmüştür. Engin (2010) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin, doğal dengeyi korumak için yeterli bilgi ve beceriye sahip olma durumu ile okul türü ve yerleşim yeri arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmada ve benzer araştırmalar incelenildiğinde öğrencilerin yerleşim yerleri ile çevre bilinci kazanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Ortaokul Öğrencilerin Sınıf Değişkenine Göre Çevre Bilinci Düzeyleri

Ortaokul öğrencilerinin sınıf değişkenine göre çevre bilinci düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirtmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo.7 Ortaokul Öğrencilerin Çevre Bilinci Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
5. Sınıf	209	69.81	11.34	8.28	.000*	5. Sınıf -6. Sınıf
6. Sınıf	201	65.97	10.82			5. Sınıf -7.Sınıf
7. Sınıf	169	65.89	10.19			5. Sınıf -8.Sınıf
8. Sınıf	153	64.75	9.81			
Toplam	732	66.80	10.79			

* p<.05

Tablo 7’de görüldüğü gibi, ortaokul öğrencilerinin sınıf değişkenleri ile çevre bilinci kazanma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($F_{3-729}=8.285$, $p<0.05$). Yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın 5.-6. Sınıf; 5.-7. Sınıf; 5.-8. Sınıf öğrencileri puanı arasında olduğu görülmüştür. 5. Sınıf öğrencilerinin puan ortalaması $\bar{X}_5=69.81$, 6. Sınıfların $\bar{X}_6= 65.97$, 7. Sınıfların $\bar{X}_7=65.89$, 8. Sınıfların $\bar{X}_8 =64.75$ ’dir. Bu ortalamalar dikkate alındığında; 5.sınıfa devam eden öğrencilerin çevre bilinci puan ortalaması 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden daha yüksektir. Ayrıca çevre bilinci puan ortalaması sınıf seviyesi yükseldikçe azalma göstermiştir.

Benzer çalışmalara bakıldığında; Nalçacı ve Beldağ (2011) tarafından ilköğretim 7. ve 8. Sınıf öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada araştırma bulgularına göre, yedinci sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin görüşlerine göre daha olumlu olduğu görülmektedir.

Atasoy ve Ertük (2008) tarafından yapılan çalışmada 6. ile 8. sınıf öğrencileri arasında hem bilgi hem de tutum puan ortalamaları bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur ve bu fark 8. sınıflar lehinedir. Fakat; Atasoy ve Ertürk tarafından geliştirilen ölçek Aydın ve Çepni adlı araştırmacılar tarafından yeniden uygulanmıştır ve araştırma bulguları önceki araştırmalarla çelişmektedir. Aydın ve Çepni (2012) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin çevre tutum puanları 6. sınıflar ile 8. sınıflar arasında, 6. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin lehine ve 7. sınıflar ile 8. sınıflar arasında, 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin lehine

istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuç yapmış olduğumuz çalışmayı destekler niteliktedir.

Sonuç olarak; bu araştırmada çevre bilinci kazanım düzeyi en yüksek sınıfın 5. Sınıf olduğu, daha sonra 6., 7., ve 8. Sınıf olarak devam ettiği görülmektedir. Bu araştırmanın bulguları bazı çalışmalarla arasında çelişki olmakla birlikte, araştırma bulguları birçok araştırmayla paralellik göstermektedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgi Düzeyine Göre Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri

Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına göre çevre bilinci düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirtmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo.8 Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgi Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
İlgiliyim	484	68.37	10.84	23.48	.000*	İlgiliyim-İlgisizim
Kısmen İlgiliyim	193	65.05	9.31			İlgiliyim-Kısmen ilgiliyim
İlgisizim	55	58.90	10.97			Kısmen ilgiliyim- İlgisizim
Toplam	732	65.05				

* p<.05

Tablo 8’de görüldüğü gibi, ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarıyla çevre bilinci kazanma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($F_{2-730}= 23.48$, $p<0.05$). Yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın sosyal bilgiler dersine karşı; ilgili-İlgisiz, ilgili-kısmen ilgili ve İlgisiz-kısmen ilgili olan öğrenci puanları arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin puan ortalamalarına bakıldığında; sosyal bilgiler dersine karşı ilgili olan öğrencilerin $\bar{X}_{\text{ilgiliyim}}=68.37$, İlgisiz olan öğrencilerin ortalaması $\bar{X}_{\text{ilgisizim}}=58.90$, kısmen ilgili olduğunu düşüne öğrencilerin puan ortalaması $\bar{X}_{\text{kısmen ilgiliyim}}=65.05$ ’dir. Araştırma bulguları incelendiğinde; sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı İlgisiz ve kısmen ilgili olan öğrencilere göre çevre bilinci kazanım düzeyleri daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde, sosyal bilgiler dersine karşı kısmen ilgili olan öğrencilerin, sosyal bilgiler dersine karşı İlgisiz olan

öğrencilere göre çevre bilinci kazanım düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Nalçacı ve Beldağ (2011) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgi düzeylerine göre çevreye yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. İki araştırma bulguları birbirini desteklemese de sosyal bilgiler müfredatı incelendiğinde sosyal bilgiler dersiyile çevre bilinci arasında yakın bir ilişkinin olduğunu görmekteyiz. Yapılan araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin daha yüksek olacağı görülmektedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	271	66.94	10.27
Ortaokul	156	66.64	9.95
Lise	191	67.25	10.81
Üniversite ve üstü	114	65.90	12.92
Toplam	732	66.80	10.79

Tablo 9 incelendiğinde, en yüksek puan ortalamasına sahip grubun 67.25 ile lise mezunları, en düşük puan ortalamasına sahip olan grubun ise 65.90 ile üniversite ve üstü eğitim düzeyine aittir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	140.204	3	46.735	.400	.753
Gruplar içi	84872.636	727	116.744		
Toplam	85012.840	730			

Tablo 10'a göre, anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-727}=.400, p> .05$).

Benzer çalışmalar incelendiğinde; Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden (2007) tarafından yapılan çalışmada annelerin eğitim düzeylerine göre ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puan ortalamaları, anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Aydın ve Çepni (2012) tarafından yapılan çalışmada, anne eğitim düzeyine bağlı olarak, ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır

Sonuç olarak; ortaokul öğrencilerin çevre bilinciyle anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	150	65.90	9.96
Ortaokul	184	66.73	9.42
Lise	232	67.10	11.11
Üniversite ve üstü	165	67.25	12.49
Toplam	731	66.80	10.79

Tablo 11 incelendiğinde, yüksek puan ortalamasına sahip grubun 67 ile lise mezunları ve üniversite mezunlarının olduğu, en düşük puan ortalamasına sahip olan grubun ise 65.90 ile ilkokul düzeyine aittir. Anne ve baba eğitimlerine göre en yüksek çevre bilincine sahip grubun anne ve baba eğitim düzeylerinin liseye ait olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	178.247	3	59.416	.509	.676
Gruplar içi	84834.593	727	116.691		
Toplam	85012.840	730			

Tablo 12'ye göre, baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-727}=.509$, $p>.05$).

Gökçe vd. (2007) yaptıkları çalışmada, ilköğretim öğrenci babalarının eğitim düzeyine göre ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puan ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Aydın ve Çepni (2012) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanları baba eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bu farklılık ise, ilköğretim öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyi ortaöğretim olanlar ile üniversite düzeyinde olanlar arasında, üniversite mezunu babaların çocukları lehine bulunmuştur.

Sonuç olarak; ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Çevre bilinci düzeyler baba eğitimine göre farklılık göstermemektedir. Benzer araştırmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Baba Meslek Durumuna Göre Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin baba meslek durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS
Memur	125	67.30	11.93
İşçi	192	66.89	10.08
Serbest Meslek	352	66.88	10.74
Emekli	45	65.42	11.16
İşsiz	17	63.88	10.26
Toplam	731	66.80	10.79

Tablo 13 incelendiğinde, baba mesleği memur olan ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım puan ortalaması diğer meslek puan ortalamasına göre daha yüksektir. Çevre bilinci kazanım puan ortalaması baba mesleği memur olanların lehinedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin baba meslek durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Baba Meslek Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	266.278	4	66.570	.570	.684
Gruplar içi	84746.562	726	116.731		
Toplam	85012.840	730			

Tablo 13’e göre, baba meslek durumu ile öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4-726}=.509$, $p>.05$).

Benzer çalışmalara bakıldığında, Aydın ve Çepni (2012) tarafından yapılan çalışmada, baba meslek durumuna bağlı olarak, ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak, ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri baba meslek durumuna göre değişiklik göstermemektedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Anne Meslek Durumuna Göre Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin anne meslek durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Anne Meslek Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Anne meslek Durumu	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Memur	68	66.00	13.93	.570	.027*	Serbest Meslek-İşçi
İşçi	58	62.53	11.44			Ev Hanımı- İşçi
Serbest Meslek	108	67.47	9.88			
Emekli	13	66.15	7.16			
Ev Hanımı	484	67.29	10.39			
Toplam	731	66.80	10.79			

*p< .05

Tablo 15'e göre, öğrencilerin baba mesleği ile çevre bilinci kazanım düzeyi arasında anlamlı fark vardır ($F_{4-726}=.570$, $p< .05$). Anne mesleği serbest meslek olan öğrencilerin çevre bilinci kazanım puan ortalamaları $\bar{X}_{\text{serbest meslek}} = 67.47$, annesi ev hanımı olan öğrencilerin $\bar{X}_{\text{ev hanımı}}=67.29$, anne mesleği işçi olan öğrencilerin $\bar{X}_{\text{işçi}}=62.53$ dür. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, anne mesleği işçi olan öğrencilerle serbest meslek ve ev hanımı olan öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ortaya çıkan bur fark anne mesleği ev hanımı ve serbest meslek olan öğrencilerin lehinedir. Yani, anne mesleği ev hanımı ve serbest meslek olan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeyleri anne mesleği işçi olan öğrencilere göre daha yüksektir. Ayrıca, Aydın ve Çepni (2012) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanları ile öğrencilerin annelerinin meslek durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak bu farkın nedeni; ev hanımı olan anneler işçi olan annelere göre çocukların çevresel tutumlarıyla daha yakından ilgilendiği için olabilir.

Ortaokul Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin aile gelir düzeyine göre betimsel istatistikleri tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

Aile Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SS
0-500	51	64.07	9.80
501-1000	163	67.16	10.06
1001-1500	173	67.62	9.96
1501-2000	119	67.56	10.05
2001 ve üstü	235	66.11	12.33
Toplam	731	66.80	10.79

Tablo 16 incelenildiğinde, aile gelir düzeyi 0-500 arası olan öğrencilerin çevre bilinci kazanım puan ortalaması $\bar{X}_{0-500} = 64.07$ 'dir. Çevre bilinci kazanım düzeyinin en düşük olduğu grup 0-500 arası olan gruptur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeylerinin aile gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	691.775	4	172.944	1.489	.204
Gruplar içi	84321.065	726	116.145		
Toplam	85012.840	730			

Tablo 17'ye göre, aile gelir düzeyi ile öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4-726} = 1.489$, $p > .05$).

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Gökçe vd (2007) tarafından yapılan çalışmada, ailelerinin gelir düzeylerine göre ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puan ortalamaları, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Nalçacı ve Beldağ (2011) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin ailelerin sahip olduğu gelir düzeyine göre çevreye yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Yapılan tukey testi sonucunda bu fark 0-500 TL ile 501-1000 TL ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan fark ise aile aylık geliri 501- 1000 TL olan öğrenciler lehinedir. Aydın ve Çepni (2012) tarafından yapılan çalışmada, aile gelir düzeyine bağlı olarak, ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu fark öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyi 700 TL ve altı olan öğrenciler ile 1201-2000 TL olan öğrenciler arasında, gelir düzeyleri 1201-2000 TL olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Sonuç olarak benzer çalışmalarda incelendiğinde, aile gelir düzeyi ile çevre bilinci kazanım düzeyleri arasında farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılık genellikle aile gelir düzeyi en düşük olanlarla üst gelire sahip olanlar arasında olmaktadır. Bu çalışmada da aile gelir düzeyi ile çevre bilinci kazanım düzeyi arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır fakat ortalama puanlar incelendiğinde aile gelir düzeyi en düşük olan öğrencilerle diğer gelir düzeyi arasında ortalama puan farkı vardır. Bu fark ise aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin lehinedir.

2. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, ölçeğin ortaokul öğrencilerine uygulanması sonucu elde edilen verilerin farklı değişkenler göz önüne alınarak yapılan istatistiksel analizlere ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Elde edilen veriler “duygu”, “bilgi”, “endişe-kaygı” ve “davranış” boyutu olmak üzere dört boyutta incelenmiştir.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Çevreye Yönelik Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Duygular Boyutunun Cinsiyete Göre t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlı Fark
Kız	373	23.21	4.61	2	4.839	.000*	Kız-Erkek
Erkek	359	21.58	4.48	730			

*p<.05

Tablo 18’de görüldüğü gibi öğrencilerin duygular boyutunda çevre bilinci kazanım düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir($t_{730}=4.839$, $p<.05$).

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Gür (2009) tarafından yapılan araştırmada, çevre bilincinin kazanmışlığında duygular boyutuna ilişkin görüşler cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Fakat kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahiptirler. Aksoy ve Karatekin (2011) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Ortaya çıkan bu fark bayan öğrencilerin lehinedir. Sarıgöz (2013) tarafından ortaöğretim

öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında Çevresel Duyarlılık bakımından kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, Aksoy (20114) tarafından ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir çalışmada, ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Sonuç olarak, cinsiyet ile öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu farklılık kız öğrencilerin lehinedir. Yani kız öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksektir.

Öğrencilerin Yerleşke Türüne Göre Çevreye Yönelik Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin yerleşke değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Duygular Boyutunun Yerleşke Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Yerleşke	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlı fark
Merkez	382	22.75	4.76	730	2.070	.03*	Merkez-Kırsal
Kırsal	350	22.04	4.42				

*p<.05

Tablo 19’da görüldüğü gibi öğrencilerin duygular boyutunda çevre bilinci kazanım düzeyleri yerleşke türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir($t_{730}=2.070$, $p<.05$).

Akbay, Özçiçek, Bal, Gül (2001) tarafından yapılan çalışmada, bireylerin şehirde oturdukları süre arttıkça çevreye karşı duyarlılıklarının da arttığı ve bu ilişkinin %95 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, yerleşke türü ile çevresel duyarlılık arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu fark şehir merkezindeki öğrencilerin lehinedir. Şehir merkezinde yaşayan öğrenciler çevresel kirliliklere (hava, ses, gürültü, katı atık, su vb kirliliklere) daha fazla maruz kalabilmektedir. Şehirlerde ortaya çıkan bu sorunlara karşı aile, okul ve sosyal çevrede daha fazla dikkat çekileceğinden şehir merkezlerinde yaşayan öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri daha yüksek olabilmektedir.

Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Çevre Bilincine Yönelik Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Duygular Boyutunun Sınıf Seviyesine Göre ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	p	Anlamlı Fark
5. Sınıf	209	23.57	4.52	6.519	.000*	5-6. Sınıf
6. Sınıf	202	21.78	4.69			5-7. Sınıf
7. Sınıf	169	22.15	4.42			5-8. Sınıf
8. sınıf	152	21.94	4.58			
Toplam	732	22.41	4.61			

*p<.05

Tablo 20’ye göre, öğrencilerin devam ettikleri sınıfı ile çevreye yönelik duygu boyutu arasında anlamlı fark vardır ($F_{3,728}=6.519$, $p<.05$). 5. Sınıfa devam eden öğrencilerin çevreye yönelik duygu puan ortalamalar $\bar{X}_5=23.27$, 6. Sınıfa devam edenlerin $\bar{X}_6=21.78$, 7. Sınıfa devam edenlerin $\bar{X}_7=22.15$, 8. Sınıfa devam edenlerin $\bar{X}_8=21.94$ ’dür. Farkın kaynağını bulmak için yapılan scheffe testine göre, beşinci sınıfa giden öğrencilerle, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre, çevreye yönelik duyguların 5. Sınıf öğrencilerinin 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilere göre daha olumlu olduğu söylenebilir.

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Aksoy (2014) tarafından ortaokul 7. ve 8. sınıflar üzerinde yapılan çalışmada, ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik duygusal eğilimleri sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bu fark 8. sınıf öğrencilerinin lehinedir. Sonuç olarak, sınıf seviyesi arttıkça öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri artması beklenmektedir. Fakat bu çalışmada çevresel duygu düzeyi en yüksek sınıf 5. Sınıf öğrencileri ile diğer öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kesin olmamakla beraber bunun sebebi 5. Sınıf öğrencilerinin yaşları itibariyle çevresel nesnelere karşı daha duygusal olabileceğidir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Olan İlgü Düzeylerine Göre Çevreye Karşı Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin sosyal bilgiler dersine karşı ilgi düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Duygular Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgü Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgü Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anamlı Fark
İlgiliyim	485	22.86	4.70	13.44	.000*	İlgiliyim- İlgisizim
Kısmen İlgiliyim	193	22.08	4.13			
İlgisizim	54	19.57	4.44			
Toplam	732	22.41	4.61			

*p<.05

Tablo 21’e göre, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgi ile çevreye yönelik duygu boyutu arasında anlamlı fark vardır ($F_{2-729}=13.44$, $p<.05$).

Sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevreye karşı duygu puan ortalamaları $\bar{X}_{\text{ilgiliyim}}=22.86$, kısmen ilgili olanların $\bar{X}_{\text{kısmen ilgiliyim}}=22.08$, ilgisiz olanların $\bar{X}_{\text{ilgisizim}}=22.08$ ’dir. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, sosyal bilgiler dersine ilgili öğrencilerle ilgisiz öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri sosyal bilgiler dersine karşı ilgisiz olan öğrencilere göre daha yüksektir.

Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Çevreye Karşı Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Çevreye Karşı Duygu Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	271	22.33	4.31
Ortaokul	155	22.00	4.32
Lise	191	23.03	4.62
Üniversite ve üstü	115	22.13	5.53
Toplam	732	22.41	4.61

Tablo 22 incelendiğinde, çevreye karşı duygu düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin anne eğitim düzeylerinin lise olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyleri lise mezunu dışında olan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri puan ortalamaları birbirlerine benzerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23. Duygular Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	108.895	3	36.298	1.708	.164
Gruplar içi	15469.022	728	21.249		
Toplam	15577.917	731			

Tablo 23’e göre, anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=.164, p>.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında duygular boyutuna ilişkin görüşlerin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin anne eğitim düzeyleri ile öğrencilerin çevre bilincinin kazanılmasında duygular boyutu açısından anlamlı bir fark görülmemektedir.

Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Çevreye Karşı Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24. Duygu Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	150	21.76	4.23
Ortaokul	184	22.04	4.05
Lise	232	22.75	4.74
Üniversite ve üstü	166	22.93	5.25
Toplam	732	22.41	4.61

Tablo 24 incelendiğinde, baba eğitim düzeylerine göre öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri puan ortalamaları birbirlerine benzerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. Duygular Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	161.551	3	53.850	2.543	.055
Gruplar içi	15416.366	728	21.176		
Toplam	15577.917	731			

Tablo 25’e göre, anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=2.543$, $p>.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan araştırmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında duygular boyutuna ilişkin görüşlerin baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Sonuç olarak, benzer araştırmalar da incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin çevresel duygu düzeylerinin baba eğitim durumuna göre değişmediği ortaya çıkmaktadır.

Ortaokul Öğrencilerinin Baba Meslek Durumuna Göre Çevreye Karşı Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeylerinin baba meslek durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 26. Duygu Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS
Memur	125	22.91	4.78
İşçi	192	22.11	4.49
Serbest Meslek	352	22.57	4.57
Emekli	46	21.60	5.06
İşsiz	17	21.11	4.04
Toplam	732	22.41	4.61

Tablo 26 incelendiğinde, çevreye karşı duygu düzeylerinin en düşük olduğu öğrencilerin baba meslek durumunun emekli ve işsiz olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin baba meslek durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Duygular Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	114.694	4	28.674	1.348	.250
Gruplar içi	15463.222	727	21.270		
Toplam	15577.917	731			

Tablo 27’ye göre, baba meslek durumu ile öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4-727}=1.348$, $p>.05$).

Aydın ve Kaya (2011) tarafından sosyal bilimler lisesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin baba meslek durumu ile öğrencilerin çevresel duyarlılıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak baba meslek durumuyla öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Yani, öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri baba mesleki duruma göre değişiklik göstermemektedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Anne Meslek Durumuna Göre Çevreye Karşı Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeylerinin anne meslek durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 28. Duygu Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS
Memur	68	22.10	5.42
İşçi	58	20.98	4.96
Serbest Meslek	108	22.79	4.33
Emekli	13	22.76	3.45
Ev Hanımı	485	22.53	4.49
Toplam	732	22.41	4.61

Tablo 28 incelenildiğinde, çevreye karşı duygu düzeyi puan ortalamalarının en düşük olduğu öğrencilerin anne meslek durumlarının işçi olduğu görülmektedir. Diğer öğrencilerin duygu düzeyi puan ortalamaları benzerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik duygu düzeylerinin anne meslek durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Duygu Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	150.284	4	37.571	1.770	.133
Gruplar içi	15427.633	727	21.221		
Toplam	15577.917	731			

Tablo 29’a göre, anne meslek durumu ile öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4,727}=1.770$, $p> .05$).

Aydın ve Kaya (2011) tarafından yapılan bir araştırmada, öğrencilerin anne meslek durumu ile öğrencilerin çevre duyarlılıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak, anne meslek durumu ile öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

Ortaokul Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Çevreye Karşı Duygu Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeylerinin aile gelir düzeyine göre betimsel istatistikleri tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Duygu Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

Aile Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SS
0-500	51	21.27	4.14
501-1000	163	22.21	4.35
1001-1500	174	22.55	4.21
1501-2000	119	22.52	4.53
2001 ve üstü	225	22.65	5.19
Toplam	732	22.41	4.61

Tablo 30 incelendiğinde, aile gelir düzeyi 0-500 arası olan öğrencilerin çevreye karşı duygu puan ortalaması $\bar{X}_{0-500}= 21.27$ ’dir. Çevreye karşı duygu puan ortalamasının en düşük olduğu grup 0-500 arası olan gruptur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeylerinin aile gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Karşı Duygu Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	91.003	4	22.751	1.068	.371
Gruplar içi	15486.913	727	21.302		
Toplam	15577.917	731			

Tablo 31’e göre, aile gelir düzeyi ile öğrencilerin çevreye karşı duygu düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4,727}=1.068$, $p>.05$).

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Yücel, Altunkasa, Güçray, Uslu, Peker Çay (2006) yaptıkları çalışmada, anket yapılan bölgeler arasında çevresel değerler açısından önemli farklılıklar gözlenmemektedir. Ancak, sosyo-ekonomik koşulların daha düşük olduğu Güney Yüreğir Bölgesi diğer bölgelere oranla daha düşük değerlere sahiptir.

Sonuç olarak, sosyo-ekonomik düzey ile çevresel duygu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur, fakat sosyo ekonomik düzeyin düşük olduğu bölgelerin çevresel duygu puan ortalamaları daha düşüktür.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre çevre bilgi düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğinin belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Çevre Bilgi Düzeylerinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlı Fark
Kız	373	16.89	3.66	730	5.874	.000*	Kız-Erkek
Erkek	359	15.20	4.14				

* $p<.05$

Tablo 32’de görüldüğü gibi öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{730}=5.874$, $p<.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında “bilgi” boyutuna ilişkin görüşler cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Ancak, bu araştırmada kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. İncekara ve Tuna (2010) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ve çevresel olgularla ilgili bilgi düzeyleri arasında istatistiksel bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin cinsiyeti ve çevresel konularla ilgili bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Fakat bu çalışmada, kız öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Yerleşke Türüne Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye bilgi düzeylerinin yerleşke türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t- Testi sonuçları Tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 33. Bilgi Boyutunun Yerleşke Türüne Göre t-Testi Sonuçları

Yerleşke	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlı Fark
Merkez	382	15.47	4.02	730	4.252	.000*	Merkez-Kırsal
Kırsal	350	16.71	3.87				

*p<.05

Tablo 33’de görüldüğü gibi öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri yerleşke göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{730}=4.252, p<.05$).

Zengin ve Kunt (2013) tarafından yapılan çalışmada, ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları yere bağlı öğrencilerin ağaç ve çevre tutum puanları her iki grupta da oldukça yüksek bulunsun da kırsalda yaşayan öğrenciler lehine anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan Akyol ve Kahyaoğlu (2011) tarafından ortaokul 6., 7., ve 8 sınıflar üzerinde yapılan çalışmada çevre bilgi düzeyi, okulun bulunduğu bölgeye göre farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak, her ne kadar benzer çalışmalarda kırsal kesimdeki öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri daha yüksek tespit edilse de, duygular boyutunda olduğu gibi merkezde yaşayan öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri daha yüksektir.

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34. Bilgi Boyutunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
5. Sınıf	209	16.89	3.99	4.967	.002*	5. Sınıf -8. Sınıf
6. Sınıf	202	15.85	4.04			
7. Sınıf	169	15.92	4.12			
8. Sınıf	152	15.35	3.62			
Toplam	732	16.06	3.99			

*p<.05

Tablo 34’e göre, öğrencilerin sınıf düzeyi ile çevre bilgi düzeyleri arasında anlamlı fark vardır ($F_{3-728}=4.967, p<.05$). 5. Sınıfa devam eden öğrencilerin çevre bilgi puan ortalamaları $\bar{X}_5=16.89$, 8. Sınıf öğrencilerin $\bar{X}_8=15.35$ ’dir. farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, 5. Sınıfa devam eden öğrencilerle 8. Sınıf öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ortaya çıkan bu fark 5. Sınıf öğrencilerin lehinedir. Yani, 5. Sınıfa devam eden öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir.

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Akyol ve Kahyaoğlu (2011) tarafından ortaokul 6., 7., ve 8 sınıflar üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin sınıf düzeyleri ile çevre bilgisi testi akademik başarı puanları arasında $p< 0,05$ düzeyinde anlamlılık tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi arttıkça bilgi düzeyinin de arttığı görülmüştür.

Zengin ve Kunt (2013) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa bağlı öğrencilerin çevre tutum ve görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülememiştir. Sonuç olarak, 6., 7., ve 8. Sınıf öğrencilerinin çevresel bilgi düzeyleri benzer olmakla beraber 5. Sınıf ile 8. Sınıf arasında çevresel bilgi düzeyleri açısından 5. Sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı farklılık vardır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Olan İlgi Düzeylerine Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin sosyal bilgiler dersine karşı ilgi düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 35’de verilmiştir.

Tablo 35 Bilgi Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine İlgi Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgi Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
İlgiliyim	485	16.61	3.90	19.168	.000*	İlgiliyim-İlgisizim
Kısmen İlgiliyim	193	15.40	3.79			İlgiliyim- Kısmen İlgiliyim
İlgisizim	54	13.50	4.19			Kısmen İlgiliyim-İlgisizim
Toplam	732	16.06	1.99			

*p<.05

Tablo 35’e göre, öğrencilerin devam ettikleri sınıfı ile çevreye yönelik duygu boyutu arasında anlamlı fark vardır ($F_{3-728}=6.519$, $p<.05$).

Sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevre bilgi düzeyi puan ortalamaları $\bar{X}_{\text{ilgiliyim}}=16.61$, kısmen ilgili olanların $\bar{X}_{\text{kısmen ilgiliyim}}=15.40$, ilgisiz olanların $\bar{X}_{\text{ilgisizim}}=13.50$ ’dir. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, sosyal bilgiler dersine ilgili öğrencilerle ilgisiz, kısmen ilgili öğrenciler arasında ve kısmen ilgili olan öğrencilerle ilgisiz öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri sosyal bilgiler dersine karşı ilgisiz ve kısmen ilgili olan öğrencilere göre daha yüksektir. Aynı zamanda sosyal bilgiler dersine kısmen ilgili olan öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri de sosyal bilgiler dersine karşı ilgisiz olan öğrencilere göre daha yüksek oldu görülmektedir.

Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 36’da verilmiştir

Tablo 36. Bilgi Boyutunun Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	271	16.40	3.87
Ortaokul	155	16.22	3.94
Lise	191	15.97	3.80
Üniversite ve üstü	115	15.20	4.54
Toplam	732	16.06	3.99

Tablo 36 incelendiğinde, çevre bilgi düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin anne eğitim düzeylerinin ilkökul ve ortaokul olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. Bilgi Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	120.737	3	40.246	2.534	.056
Gruplar içi	11560.116	728	15.879		
Toplam	11680.852	731			

Tablo 37’e göre, anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=2.534$, $p>.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan araştırmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında bilgi boyutuna ilişkin görüşlerin anne eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği görülmektedir ve bu farklılığın anne eğitim durumu ilkökul ile üniversite ve üstü olanlar arasında olduğu görülmüştür. Ortaya çıkan bu fark anne eğitim durumu ilkökul olan öğrenciler lehinedir. Sonuç olarak, anne eğitim seviyesiyle çevresel bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılık görülmemesine rağmen, anne eğitim düzeyi ilkökul olan öğrencilerin diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. Bilgi Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	150	16.52	4.01
Ortaokul	184	16.27	3.79
Lise	232	15.84	3.91
Üniversite ve üstü	166	15.72	4.29
Toplam	732	16.06	3.99

Tablo 38 incelendiğinde, çevre bilgi düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin baba eğitim düzeylerinin ilkökul ve ortaokul olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 39’de verilmiştir.

Tablo 39. Bilgi Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	70.928	3	23.643	1.483	.218
Gruplar içi	11609.924	728	15.948		
Toplam	11680.852	731			

Tablo 39’a göre, baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=1.483$, $p>.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında bilgi boyutuna ilişkin görüşlerin baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Sonuç olarak, baba eğitim düzeyi çevresel bilgi düzeyi arasında anlamlı fark yoktur.

Öğrencilerin Baba Meslek Durumuna Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin baba meslek durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 40’da verilmiştir.

Tablo 40. Bilgi Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Baba Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Memur	125	15.47	4.04	2.613	.034*	İşçi-Memur İşçi- Emekli
İşçi	192	16.71	3.99			
Serbest Meslek	352	16.05	4.00			
Emekli	46	15.17	3.73			
İşsiz	17	15.64	3.46			
Toplam	732	16.06	3.99			

* $p<.05$

Tablo 40’a göre, öğrencilerin baba meslek grubu ile çevre bilgi düzeyi arasında anlamlı fark vardır ($F_{4-727}=2.613$, $p<.05$). Baba mesleği işçi olan öğrencilerin çevresel bilgi puan ortalamaları $\bar{X}_{\text{işçi}}=16.71$, memur olanların $\bar{X}_{\text{memur}}=15.47$,

emekli olanların $\bar{X}_{\text{emekli}} = 15.64$ 'dür. Farkın kaynağını bulmak için yapılan LSD testine göre baba mesleği işçi olan öğrencilerle memur ve emekli olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ortaya çıkan bu fark baba mesleği işçi olan öğrencilerin lehinedir. Yani baba mesleği işçi olan öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri baba mesleği memur ve emekli olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenilebilir.

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Sadık (2013) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri baba meslek grubuna göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Sonuç olarak tam tersi düşünülmesine rağmen, baba mesleği işçi olan öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri baba mesleği memur olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Anne Meslek Durumuna Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin anne meslek durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41. Bilgi Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS
Memur	68	15.35	4.69
İşçi	58	15.44	4.44
Serbest Meslek	108	16.33	3.63
Emekli	13	14.46	14.46
Ev Hanımı	485	16.22	16.22
Toplam	732	16.06	16.06

Tablo 41 incelendiğinde, çevre bilgi düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin ev hanımı ve serbest meslek olduğu görülmektedir. Çevre bilgi düzeylerinin en düşük olduğu öğrencilerin anne meslek durumun ise emekli olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin anne meslek durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42. Bilgi Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	109.797	4	27.449	1.725	.143
Gruplar içi	11571.056	727	15.916		
Toplam	11680.852	731			

Tablo 42'ye göre, anne meslek durumu ile öğrencilerin çevre bilgi düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4-727}=1.725$, $p>.05$).

Benzer çalışmalar incelendiğinde, Sadık (2013) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri anne meslek grubuna göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleriyle anne meslek grupları arasından anlamlı fark yoktur. Yani, öğrencilerin çevre ile ilgili bilgi düzeyleri anne mesleklerine göre değişiklik göstermemektedir.

Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyine Göre Çevre Bilgi Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin aile gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 43'de verilmiştir.

Tablo 43. Bilgi Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Aile Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
0-500	51	15.17	4.11	3.017	.017*	(501-1000) - (0-500)
501-1000	163	16.46	3.97			(1001-1500)- (0-500)
1001-1500	174	16.32	3.87			(1501-2000)- (0-500)
1501-2000	119	16.62	3.62			(501-1000)- (2001 ve üstü)
2001 ve üstü	225	15.48	4.19			(1001-1500)- (2001 ve üstü)
Toplam	732	16.06	3.99			(1501-2000)- (2001 ve üstü)

* $p<.05$

Tablo 43'e göre, öğrencilerin aile gelir düzeyi ile çevre bilgi düzeyi arasında anlamlı fark vardır ($F_{4-727}=3.017$, $p<.05$). Aile gelir düzeyine göre çevre bilgi düzeyi puan ortalamaları $\bar{X}_{0-500}=15.17$, $\bar{X}_{501-1000}=16.46$, $\bar{X}_{1001-1500}=16.32$, $\bar{X}_{1501-2000}=16.62$, $\bar{X}_{2001 \text{ ve üstü}}=15.48$ 'dir. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Sheffe testine göre, aile gelir düzeyi 0-500 TL ve 2001 ve üzeri olan öğrencilerle 1501-2000,1001-1500 ve 501-1000 TL arasında anlamlı bir fark vardır. Ortaya çıkan bu fark aile gelir düzeyi 0-500 TL ve 2000 ve üst gelire sahip öğrencilerin aleyhinedir.

Karatekin ve Aksoy (2012) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı düzeyleri ailelerinin aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Sonuç olarak, öğrencilerin aile gelir seviyesi arttıkça çevresel bilgi seviyelerinde de artış beklenmesine rağmen, çevresel bilgi düzeyinin en düşük olduğu iki grup aile gelir düzeyi en yüksek ve en düşük olan öğrencilerdir. Çevresel bilgi düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin aile gelir düzeyleri 1501-2000,1001-1500 ve 501-1000 TL arasında olan öğrenci gruplarına aittir.

Cinsiyete Göre Çevresel Endişe- Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre çevresel endişe-kaygı düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğinin belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları 44'de verilmiştir.

Tablo 44. Çevresel Endişe-Kaygı Boyutunun Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlı Fark
Kız	373	15.24	3.07	730	2.702	.007*	Kız-Erkek
Erkek	359	14.6	3.21				

*p<.05

Tablo 44'de görüldüğü gibi öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{730}=2.702, p<.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında endişe- kaygı boyutuna ilişkin görüşler cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu fark kız öğrencilerin lehinedir. Değirmenci (2012) tarafından ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, cinsiyetin, çevresel tutum üzerinde bir farklılığa sebep olduğu anlaşılmıştır ($p<0.05$). Puan ortalamaları incelendiğinde bu farkın kız öğrenciler lehine olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre çevresel endişe-kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani kız öğrenciler çevresel felaketlere karşı daha endişeli ve kaygılıdır.

Yerleşke Türüne Göre Çevresel Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin yerleşke değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 45’de verilmiştir.

Tablo 45. Endişe-Kaygı Boyutunun Yerleşke Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Yerleşke	N	\bar{X}	SS	sd	t
Merkez	382	15.03	3.06	730	.856
Kırsal	350	14.83	3.26		

Tablo 45’de görüldüğü gibi öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri yerleşke türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir($t_{730}=.856$, $p>.05$).

Özay Köse (2010) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, büyük yerleşim yerlerinde yaşayan öğrencilerin tutum puanlarının küçük yerleşim yerlerinde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, bu çalışmada yerleşke türünün çevresel endişe- kaygı üzerinde anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak, merkezde yaşayan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı puan ortalamaları kırsalda yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sınıf Düzeyine Göre Çevresel Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre bilgi düzeylerinin sınıf düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 46’da verilmiştir.

Tablo 46. Endişe-Kaygı Boyutunun Sınıf Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS
5. Sınıf	209	15.21	3.45
6. Sınıf	202	14.93	2.98
7. Sınıf	169	14.94	3.17
8. Sınıf	152	14.53	2.92
Toplam	732	14.93	3.15

Tablo 46 incelendiğinde, çevresel endişe-kaygı düzeylerinin en yüksek olan öğrencilerin 5. Sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47. Endişe-Kaygı Boyutunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	40.224	3	13.408	1.346	.258
Gruplar içi	7251.758	728	9.961		
Toplam	7291.982	731			

Tablo 47’e göre, sınıf düzeyi ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=1.346$, $p>.05$).

Değirmenci (2012) tarafından ortaokul öğrencileri üzerindeki çalışmada, sınıf düzeylerinin çevresel tutumlar üzerinde farklılık oluşturduğu görülmektedir. Sınıf seviyesi arttıkça çevresel tutum puan ortalamalarının da arttığı görülmektedir. Sonuç olarak, sınıf seviyesi ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgil Düzeylerine Göre Çevreye Karşı Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye karşı endişe-kaygı düzeylerinin sosyal bilgiler dersine karşı ilgi düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 48’de verilmiştir.

Tablo 48. Endişe-Kaygı Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine İlgil Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgil Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
İlgiliyim	485	15.19	3.09	8.503	.000*	İlgiliyim-Kısmen İlgiliyim
Kısmen İlgiliyim	193	14.70	3.14			Kısmen İlgiliyim-İlgisizim
İlgisizim	54	13.42	3.31			
Toplam	732	14.93	3.15			

* $p<.05$

Tablo 48’e göre, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgi ile çevreye yönelik endişe-kaygı boyutu arasında anlamlı fark vardır ($F_{2-729}=8.503$, $p<.05$).

Sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevreye karşı endişe-kaygı puan ortalamaları $\bar{X}_{\text{ilgiliyim}}=15.19$, kısmen ilgili olanların $\bar{X}_{\text{kısmen ilgiliyim}}=14.70$, ilgisiz olanların $\bar{X}_{\text{ilgisizim}}=13.42$ 'dir. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, sosyal bilgiler dersine ilgili öğrencilerle ilgisiz öğrenciler arasında ve sosyal bilgiler dersine kısmen ilgili öğrencilerle ilgisiz öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre sosyal bilgiler dersine ilgili ve kısmen ilgili olan öğrencilerin çevreye karşı endişe-kaygı düzeyleri sosyal bilgiler dersine karşı ilgisiz olan öğrencilere göre daha yüksektir.

Özdemir ve Yapıcı (2010) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve ilgi düzeyleri ile onların doğaya yakınlık derecesine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Ortaya çıkan bu fark doğaya karşı yüksek yakınlık hisseden öğrencilerin lehinedir. Sonuç olarak, sosyal bilgiler dersine ilgili ve kısmen ilgili olan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı ilgisiz olan öğrencilere göre çevresel endişe-kaygı düzeyleri daha yüksektir.

Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Çevre Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	271	14.94	3.15
Ortaokul	155	15.10	3.15
Lise	191	14.84	3.10
Üniversite ve üstü	115	14.83	3.28
Toplam	732	14.93	3.15

Tablo 49 incelendiğinde, çevresel endişe-kaygı düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin anne eğitim düzeylerinin ilkokul ve ortaokul olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	7.528	3	2.509	.251	.861
Gruplar içi	7284.454	728	10.006		
Toplam	7291.982	731			

Tablo 50’ye göre, anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=.251$, $p> .05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında endişe-kaygı boyutuna ilişkin görüşlerin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Özay Köse (2010)’nin çalışmasında, öğrencilerin annelerinin ve babalarının eğitiminin çevreye karşı tutumları üzerine etkisi incelendiğinde Anova testinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Diğer taraftan Değirmenci (2012) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeylerinin çevresel tutum üzerinde bir farklılık meydana getirdiği anlaşılmaktadır. Bu farklılığın, çevresel tutum için ilköğretim öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeylerinin yüksek öğretim ile ilköğretim ve lise arasında olduğu Tukey testi sonuçlarına göre anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, anne eğitim anne eğitim durumu öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur. Yani öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri anne eğitim durumuna göre değişmemektedir. Benzer araştırmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir.

Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Çevresel Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 51’de verilmiştir.

Tablo 51. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	150	14.76	3.12
Ortaokul	184	14.91	3.05
Lise	232	15.12	3.15
Üniversite ve üstü	166	14.84	3.31
Toplam	732	14.93	3.15

Tablo 51 incelendiğinde, çevresel endişe-kaygı düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin baba eğitim düzeylerinin lise olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 52’de verilmiştir.

Tablo 52. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	14.235	3	4.745	.475	.700
Gruplar içi	7277.747	728	9.997		
Toplam	7291.982	731			

Tablo 52’ye göre, baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=.475$, $p>.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında endişe-kaygı boyutuna ilişkin görüşlerin baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin baba eğitim durumu ile çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

Ortaokul Öğrencilerinin Baba Meslek Durumuna Göre Çevresel Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin baba meslek durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 54’de verilmiştir.

Tablo 53. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS
Memur	125	14.96	3.25
İşçi	192	14.76	3.24
Serbest Meslek	352	15.00	3.12
Emekli	46	15.45	2.74
İşsiz	17	13.88	3.10
Toplam	732	14.93	3.15

Tablo 53 incelendiğinde, çevresel endişe-kaygı düzeylerinin en düşük olduğu öğrencilerin baba meslek durumunun işsiz olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin baba meslek durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 54’de verilmiştir.

Tablo 54. Endişe-Kaygı Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	38.956	4	9.739	.976	.420
Gruplar içi	7253.026	727	9.977		
Toplam	7291.982	731			

Tablo 54’e göre, baba meslek durumu ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4-727}=.976$, $p > .05$). Yani öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri baba meslek grubuna göre değişiklik göstermemektedir.

Öğrencilerin Anne Meslek Durumuna Göre Çevresel Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin anne meslek durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 55’de verilmiştir.

Tablo 55. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS
Memur	68	14.42	3.64
İşçi	58	14.01	3.14
Serbest Meslek	108	15.13	3.08
Emekli	13	15.23	2.00
Ev Hanımı	485	15.06	3.11
Toplam	732	14.93	3.15

Tablo 55 incelendiğinde, çevresel endişe-kaygı düzeylerinin en yüksek olduğu öğrencilerin anne mesleğinin emekli olduğu görülmektedir. Çevresel endişe-kaygı düzeylerinin en düşük olduğu öğrencilerin anne mesleklerinin memur ve işçi oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin anne meslek durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 56’da verilmiştir.

Tablo 56. Endişe-Kaygı Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	80.124	4	20.031	2.019	.090
Gruplar içi	7211.858	727	9.920		
Toplam	7291.982	731			

Tablo 56’ya göre, anne meslek grubu ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4,727}=2.019$, $p > .05$). Yani öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri anne meslek grubuna göre değişiklik göstermemektedir.

Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyine Göre Çevresel Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin aile gelir düzeyine göre betimsel istatistikleri tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57. Endişe-Kaygı Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

Aile Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SS
0-500	51	14.41	3.35
501-1000	163	15.21	3.13
1001-1500	174	15.08	3.12
1501-2000	119	14.89	2.77
2001 ve üstü	225	14.76	3.33
Toplam	732	14.93	3.15

Tablo 57 incelendiğinde, çevresel endişe-kaygı düzeyi ortalama puanlarının en düşük olduğu öğrencilerin aile gelir düzeyinin 0-500 TL ve 2001 TL ve üstü olan öğrenciler olduğu görülmektedir. Çevresel endişe-kaygı düzeyi ortalama puanlarının en yüksek olduğu öğrencilerin aile gelir düzeylerinin 501-1000 TL ve 1001-1500 TL arasında olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin aile gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 58’de verilmiştir.

Tablo 58. Endişe-Kaygı Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	37.818	4	9.45	.948	436
Gruplar içi	7254.164	727	9.97		
Toplam	7291.982	731			

Tablo 58'e göre, aile gelir düzeyi ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4-727}=.948, p>.05$).

Atasoy (2005) tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin bilgi ve tutum puanları buldukları sosyal ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yani sosyal ekonomik düzey ile öğrencilerin bilgi ve tutum puanları arasında bir fark bulunmamaktadır. Sonuç olarak, öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı fark yoktur. Yani, öğrencilerin çevresel endişe- kaygı düzeyleri aile gelir düzeyine göre değişiklik göstermemektedir. Benzer çalışmalar bu bulguyu destekler niteliktedir.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre çevresel davranış düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğinin belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları 59'da verilmiştir.

Tablo 59. Davranış Boyutunun Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p	Anlamlı Fark
Kız	373	13.69	3.30	730	2.836	.005*	Kız-Erkek
Erkek	359	13.02	3.07				

* $p<.05$

Tablo 59'da görüldüğü gibi öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{730}=2.836, p<.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında davranış boyutuna ilişkin görüşler cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu fark kız öğrencilerin lehinedir. Ünal (2010) ortaöğretim seviyesindeki öğrencilere yaptığı araştırmada, gruplara ait aritmetik ortalamalar incelendiğinde, bayan öğrencilerin davranış puan ortalamasının, erkeklerin ortalamasından yüksek olduğu

görülmektedir. Sonuç olarak, çevresel davranış durumu ile cinsiyet arasında anlamlı fark vardır. Bu fark kız öğrencilerin lehinedir. Yani, kız öğrenciler çevreye karşı davranışları erkek öğrencilere göre daha olumludur. Benzer çalışmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir.

Yerleşke Türüne Göre Çevresel Endişe-Kaygı Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin yerleşke değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları Tablo 60’da verilmiştir.

Tablo 60. Davranış Boyutunun Yerleşke Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Yerleşke	N	\bar{X}	SS	sd	t
Merkez	382	13.31	3.30	730	.411
Kırsal	350	13.41	3.10		

Tablo 60’da görüldüğü gibi öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri yerleşke türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir($t_{730}=.411, p>.05$).

Gürbüz ve Çakmak (2012)’ın biyoloji eğitimi gören öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada, kent merkezinde yaşayan öğrencilerle kırsalda yaşayan öğrencilerin çevresel davranış ölçeğinden aldıkları puan arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Sonuç olarak benzer çalışmalarda incelendiğinde, öğrencilerin yerleşke durumu ile çevresel davranış düzeyi arasında anlamlı fark yoktur. Yani, öğrencilerin çevreye karşı davranışları yerleşim yerlerinin merkez veya kırsal olmasına göre değişmemektedir. Fakat merkezde ikamet eden öğrencilerin kırsalda ikamet eden öğrencilere göre çevresel davranış puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sınıf Düzeyine Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 61’de verilmiştir.

Tablo 61. Davranış Boyutunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamli Fark
5. Sınıf	209	14.11	3.35	6.338	.000*	5. Sınıf - 7. Sınıf
6. Sınıf	202	13.33	3.23			5. Sınıf- 8. Sınıf
7. Sınıf	169	12.87	3.07			
8. Sınıf	152	12.90	2.94			
Toplam	732	13.36	3.20			

p<.05

Tablo 61'e göre, öğrencilerin sınıf düzeyi ile çevresel davranış düzeyleri arasında anlamlı fark vardır ($F_{3-728}=6.338$, $p<.05$). 5. Sınıfa devam eden öğrencilerin çevresel davranış puan ortalamaları $\bar{X}_5=14.11$, 6. Sınıf öğrencilerinin $\bar{X}_6=13.33$, 7. Sınıf öğrencilerinin $\bar{X}_7=12.87$, 8. Sınıf öğrencilerinin $\bar{X}_8=12.90$ 'dır. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, 5. Sınıfa devam eden öğrencilerle 7. ve 8. Sınıf öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ortaya çıkan bu fark 5. Sınıf öğrencilerin lehinedir. Yani, 5. Sınıfa devam eden öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir.

Gürbüz ve Çakmak (2012)'in biyoloji eğitimi gören öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin çevresel davranış ölçeğine verdikleri cevaplarla sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken çevresel düşünce ölçeğine verdikleri cevapların ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Sarıgöz (2013) ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin çevresel davranış alt ölçeğine verdikleri cevaplar arasında sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Sınıf seviyesi yükseldikçe çevresel davranış puanlarının azaldığı görülmüştür. Sonuç olarak, çevresel davranış ile sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığı ile ilgili farklı bulgulara rastlanılsa da bu araştırma bulgularına göre sınıf düzeyi ile çevresel davranış düzeyi arasında anlamlı fark vardır. En yüksek çevresel davranış puana sahip olan 5. Sınıf öğrencileridir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Olan İlgi Düzeylerine Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin sosyal bilgiler dersine karşı ilgi düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 62'de verilmiştir.

Tablo 62. Davranış Boyutunun Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgî Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgî Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
İlgiliyim	485	13.67	3.30	7.190	.001*	İlgiliyim-İlgisizim
Kısmen İlgiliyim	193	12.85	2.94			İlgiliyim- Kısmen İlgiliyim
İlgisizim	54	12.40	2.84			
Toplam	732	13.36	3.20			

*p<.05

Tablo 62'ye göre, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgi ile çevresel davranış düzeyi arasında anlamlı fark vardır ($F_{2-729}=7.190$, $p<.05$).

Sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevresel davranış puan ortalamaları $\bar{X}_{\text{ilgiliyim}}=13.67$, kısmen ilgili olanların $\bar{X}_{\text{kısmen ilgiliyim}}=12.40$, ilgisiz olanların $\bar{X}_{\text{ilgisizim}}=12.85$ 'dir. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, sosyal bilgiler dersine ilgili öğrencilerle ilgisiz öğrenciler ve sosyal bilgiler dersine kısmen ilgili öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri sosyal bilgiler dersine karşı ilgisiz ve kısmen ilgili olan öğrencilere göre daha yüksektir.

Timur, Yılmaz ve Timur (2013) öğretmen adaylarının çevre davranış ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları çevre ile ilgili haber ve bilgileri merak düzeyine göre anlamlı olarak değişmektedir. Bu fark çevre ile ilgili haberlere ve bilgilere meraklı olan öğrencilerin lehinedir. Sonuç olarak, sosyal bilgiler dersine ilgi durumu ile çevresel davranış puan ortalamaları arasında anlamlı fark vardır. sosyal bilgiler dersine karşı ilgili olan öğrenciler diğer öğrencilere göre çevresel davranış puan ortalamaları daha yüksektir.

Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 63'de verilmiştir.

Tablo 63. Davranış Boyutunun Anne Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	271	13.26	3.23
Ortaokul	155	13.30	2.92
Lise	191	13.40	3.35
Üniversite ve üstü	115	13.60	3.28
Toplam	732	13.36	3.20

Tablo 63 incelendiğinde, çevresel davranış düzeylerinin puan ortalamaları tüm anne eğitim düzeylerinde birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 64’de verilmiştir.

Tablo 64. Davranış Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	10.370	3	3.457	.335	.800
Gruplar içi	7510.969	728	10.317		
Toplam	7521.339	731			

Tablo 64’e göre, anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=.335$, $p > .05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında davranış boyutuna ilişkin görüşlerin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Sonuç olarak, anne eğitim düzeyi ile çevresel davranış düzeyi arasında anlamlı fark yoktur. Yani, öğrencilerin çevresel davranış puan ortalamaları anne eğitim seviyesine göre anlamlı değişiklik göstermemektedir.

Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre betimsel istatistikleri tablo 65’de verilmiştir.

Tablo 65. Davranış Boyutunun Baba Eğitim Düzeylerine Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS
İlkokul	150	12.84	3.12
Ortaokul	184	13.50	3.07
Lise	232	13.37	3.32
Üniversite ve üstü	166	13.65	3.23
Toplam	732	13.36	3.20

Tablo 65 incelendiğinde, çevresel davranış düzeylerinin en düşük olduğu öğrencilerin baba eğitim düzeylerinin ilkökullü olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 66’da verilmiştir.

Tablo 66. Davranış Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	57.817	3	19.272	1.880	.132
Gruplar içi	7463.522	728	10.252		
Toplam	7521.339	731			

Tablo 66’ya göre, baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{3-728}=1.880$, $p>.05$).

Gür (2009) tarafından yapılan çalışmada, çevre bilincinin kazanılmışlığında davranış boyutuna ilişkin görüşlerin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Timur, Yılmaz ve Timur (2013) anne ve baba eğitim düzeyinin, öğretmen adaylarının çevreye yönelik davranışlarına ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Sonuç olarak, baba eğitim düzeyi ile çevresel davranış düzeyi arasında anlamlı fark yoktur. Yani, öğrencilerin çevresel davranış puan ortalamaları baba eğitim seviyesine göre anlamlı değişiklik göstermemektedir

Öğrencilerinin Baba Meslek Durumuna Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin baba meslek durumuna göre betimsel istatistikleri tablo 67’de verilmiştir.

Tablo 67. Davranış Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Baba Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS
Memur	125	13.95	3.51
İşçi	192	13.29	2.86
Serbest Meslek	352	13.25	3.25
Emekli	46	12.91	3.39
İşsiz	17	13.23	2.84
Toplam	732	13.36	3.20

Tablo 67 incelendiğinde, çevresel davranış düzeylerinin en düşük olduğu öğrencilerin baba meslek durumunun emekli olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin baba meslek durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 68’de verilmiştir.

Tablo 68. Davranış Boyutunun Baba Meslek Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	57.849	4	14.46	1.409	.229
Gruplar içi	7463.490	727	10.26		
Toplam	7521.339	731			

Tablo 68’e göre, baba meslek durumu ile öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4,727}=1.409$, $p > .05$).

Sonuç olarak, çevresel davranış puan ortalamaları baba meslek grubuna göre farklılık göstermemektedir. Yani öğrencilerin çevreye karşı davranışları baba mesleklerine göre değişiklik göstermemektedir.

Ortaokul Öğrencilerinin Anne Meslek Durumuna Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin baba meslek durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 69’da verilmiştir.

Tablo 69. Davranış Boyutunun Anne Meslek Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Anne Meslek Durumu	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Memur	68	14.11	3.60	3.449	.008*	Memur-İşçi
İşçi	58	12.08	3.10			
Serbest Meslek	108	13.20	2.96			
Emekli	13	13.69	3.32			
Ev Hanımı	485	13.43	3.17			
Toplam	732	13.36	3.20			

* $p < .05$

Tablo 69’a göre, öğrencilerin baba mesleği ile çevre bilinci kazanım düzeyi arasında anlamlı fark vardır ($F_{4,727}=3.449$, $p < .05$). Anne mesleği serbest memur olan öğrencilerin çevre bilinci kazanım puan ortalamaları $\bar{X}_{\text{memur}} = 14.11$, annesi işçi olan öğrencilerin $\bar{X}_{\text{işçi}}=12.08$ ’dir. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, anne mesleği memur olan öğrencilerle anne mesleği işçi olan öğrenciler

arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ortaya çıkan bu fark anne mesleği memur olan öğrencilerin lehinedir.

Sonuç olarak, anne mesleği memur öğrencilerin çevresel davranış düzeyi puan ortalamaları anne mesleği işçi olan öğrencilere göre daha yüksektir. Yani, anne mesleği memur olan öğrencilerin çevresel davranışları anne mesleği işçi olan öğrencilere göre daha olumludur.

Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyine Göre Çevresel Davranış Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin aile gelir düzeyine göre betimsel istatistikleri tablo 70’de verilmiştir.

Tablo 70. Davranış Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

Aile Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SS
0-500	51	13.21	2.86
501-1000	163	13.26	2.96
1001-1500	174	13.57	3.14
1501-2000	119	13.52	3.33
2001 ve üstü	225	13.21	3.43
Toplam	732	13.36	3.20

Tablo 70 incelendiğinde, çevresel davranış düzeyleri öğrencilerin aile gelir düzeyine göre benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin aile gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 71’de verilmiştir.

Tablo 71. Davranış Boyutunun Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	18.653	4	4.663	.452	.771
Gruplar içi	7502.686	727	10.320		
Toplam	7521.339	731			

Tablo 71’e göre, aile gelir düzeyi ile öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($F_{4-727}=.452, p>.05$).

Ünal (2010) yaptığı çalışmada, Öğrencilerin ailenin aylık gelir durumuna yönelik çevresel davranış testi puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi

sonucu anlamlıdır. Ailenin aylık geliri arttıkça çevresel davranış puanlarında düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, çevresel davranış boyutunda ailelerin aylık gelir düzeyi ile çevresel davranış düzeyi arasında anlamlı fark yoktur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri 19 maddelik genel toplama göre ve dört alt boyutta (duygu, bilgi, endişe-kaygı, davranış) farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçları şu şekildedir:

Çevre Bilincinin Kazanılmasında Genel Toplama İlişkin Sonuçlar:

Genel toplam puana göre;

Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre çevre bilinci kazanım düzeyleri daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin yerleşim yerleri ile çevre bilinci kazanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.

5. sınıf öğrencilerinin 6., 7., ve 8. sınıf öğrencilerine göre çevre bilinci kazanım düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf seviyesi yükseldikçe çevre bilinci kazanım düzeylerinde düşüşler görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersine ilgi düzeyi ile çevre bilinci kazanım düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrenciler ilgisiz ve kısmen ilgili olan öğrencilere göre çevre bilinci kazanım düzeyleri daha yüksektir. Sosyal bilgiler dersine karşı kısmen ilgili olan öğrencilerde ilgisiz olan öğrencilere göre çevre bilinci kazanım düzeyleri daha yüksektir.

Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri anne ve baba eğitim düzeyine göre değişmediği görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri baba meslek grubuna göre değişmediği görülmüştür.

Anne meslek grubunun ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri üzerinde anlamlı fark bulunmuştur. Anne mesleği serbest meslek ve ev hanımı olan öğrencilerin anne mesleği işçi olan öğrencilere göre çevre bilinci kazanım düzeyleri daha yüksektir.

Ortaokul öğrencilerinin çevre bilinci kazanım düzeyleri aile gelir düzeyine göre değişmediği görülmüştür. Fakat ortalama puanlara baktığımız zaman aile gelir düzeyi en düşük olan öğrencilerle diğer gelir düzeyi arasında ortalama puan farkı vardır. Bu fark ise aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin lehinedir.

Çevre Bilincinin Kazanılmasında Çevresel Duygu Boyutuna İlişkin Sonuçlar:

Kız öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin yerleşim yerleri ile çevresel duygu düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Şehir merkezindeki öğrencilerin kırsal bölgedeki öğrencilere göre çevresel duygu düzeyleri daha yüksektir.

5. sınıf öğrencilerinin 6., 7., ve 8. sınıf öğrencilerine göre çevresel duygu düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrencilerin ilgisiz olan öğrencilere göre çevresel duygu düzeyleri daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel duygu düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeyine göre değişmediği görülmüştür.

Anne ve baba meslek grubuyla öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Yani, öğrencilerin çevresel duygu düzeyleri anne ve baba meslek grubuna göre değişiklik göstermemektedir.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel duygu düzeyleri aile gelir düzeyine göre değişmediği görülmüştür. Ortalama puanlar incelendiğinde ise aile gelir düzeyi en düşük olan öğrencilerin puan ortalamaları diğer öğrencilerin ortalamalarına göre daha düşüktür.

Çevre Bilincinin Kazanılmasında Çevresel Bilgi Boyutuna İlişkin Sonuçlar:

Kız öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Şehir merkezindeki öğrencilerin kırsal bölgedeki öğrencilere göre çevresel bilgi düzeyleri daha yüksek olduğu görülmüştür.

5. sınıfa devam eden öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri 8. Sınıfa devam eden öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sosyal bilgiler dersine ilgi düzeyi ile çevresel bilgi düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal bilgiler dersine ilgili olan öğrenciler ilgisiz ve kısmen ilgili olan öğrencilere göre çevresel bilgi düzeyleri daha yüksektir. Sosyal bilgiler dersine karşı kısmen ilgili olan öğrencilerde ilgisiz olan öğrencilere göre çevresel bilgi düzeyleri daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel bilgi düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeyine göre değişmediği görülmüştür.

Baba meslek grubuyla öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Baba mesleği işçi olan öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri baba mesleği memur ve emekli olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin çevresel bilgi düzeyleri anne meslek grubuna göre değişiklik göstermediği görülmüştür.

Öğrencilerin aile gelir düzeyi ile çevresel bilgi düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Aile gelir düzeyi en yüksek ve en düşük olan öğrencilerin çevresel bilgi düzeylerinin en düşük olduğu görülmüştür.

Çevre Bilincinin Kazanılmasında Çevresel Endişe-Kaygı Boyutuna İlişkin Sonuçlar:

Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre çevresel endişe-kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri ile yerleşke türü arasında anlamlı farklılık görülmemektedir.

Sınıf düzeyi ile öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Sosyal bilgiler dersine ilgili ve kısmen ilgili olan öğrencilerin ilgisiz olan öğrencilere göre çevresel endişe-kaygı düzeyleri daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel endişe-kaygı düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeyine göre değişmediği görülmüştür.

Anne ve baba meslek grubuyla öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Yani, öğrencilerin çevresel endişe-kaygı düzeyleri anne ve baba meslek grubuna göre değişiklik göstermemektedir.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel endişe-kaygı düzeyleri aile gelir düzeyine göre değişmediği görülmüştür.

Çevre Bilincinin Kazanılmasında Çevresel Davranış Boyutuna İlişkin Sonuçlar:

Kız öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri ile yerleşke türü arasında anlamlı farklılık görülmemektedir.

5. sınıfa devam eden öğrencilerin çevresel davranış düzeylerinin 7. ve 8. sınıfa devam eden öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgi durumu ile çevresel davranış puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal bilgiler dersine karşı ilgili olan öğrenciler kısmen ilgili ve ilgisiz olan öğrencilere göre çevresel davranış puan ortalamaları daha yüksektir.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeyine göre değişmediği görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri baba meslek grubuna göre değişmediği görülmüştür.

Anne mesleği memur öğrencilerin çevresel davranış düzeyleri anne mesleği işçi olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin çevresel davranış düzeyleri aile gelir düzeyine göre değişmediği görülmüştür.

ÖNERİLER

Öğretme- öğrenme sürecine ilişkin öneriler

- Okullarda çevre bilincini arttıracak etkinliklere ağırlık verilmelidir.
- Sosyal bilgiler dersine yönelik ilgi düzeyi arttıkça çevre bilinç düzeyi arttığı görülmüştür. Bu doğrultuda sosyal bilgiler derslerinde çevre ile ilgili konulara daha ağırlık verilebilir.
- Okul binalarında çevresel değerler ön planda tutulabilir. Çevre bilincinin önemi ile ilgili çalışmalar öğrencilerin görebileceği ortamlarda sergilenebilir.
- Çevre bilincinin kazandırılmasında sadece bilişsel alana değil aynı zamanda duyuşsal ve davranışsal alanlara ağırlık verilmelidir.
- Okul içinde ve okul dışında öğrencilere ve ailelere zaman zaman çevre eğitimi verilmelidir.
- Çevre eğitiminin önemi sadece okulda değil aynı zamanda aile, sosyal çevre, siyasi, ekonomik vb. çevreler tarafından sürekli gündemde tutulmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Ortaokul seviyesindeki öğrencilerin çevre bilinci düzeyleri incelenen bu araştırmadan yola çıkılarak ilkokul, lise ve yükseköğretim öğrencileri üzerinde çevre bilinci kazanım düzeyleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Öğrencilerle beraber farklı değişkenler açısından velilerinde çevre bilinci kazanım düzeyleri araştırılabilir.
- Nicel bir araştırma yöntemiyle yapılan bu araştırma nitel yöntem kullanılarak yeniden değerlendirilebilir.
- Bir bölgede farklı düzeydeki öğrencilerin çevre bilinci kazanım düzeyleri belirlenerek o bölgenin çevre bilinç düzey haritası oluşturulabilir.
- Erkek öğrencilerin kız öğrencilerine göre niçin çevre bilinç düzeyinin düşük olduğu üzere çalışmalar yapılabilir.
- Sınıf seviyesi arttıkça çevre bilinci kazanım düzeyinin azalma sebepleri araştırılabilir.
- Farklı derslerin (sosyal bilgiler, fen ve teknoloji, Türkçe vb) çevre bilinci kazanım düzeylerine etkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbay, Ç. G. (2012). *İlköğretim 6. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinde “Enerjini Boşa Harcama Etkinlikleri” İle Çevre Bilincinin Kazandırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akbay, Özdeş, A., Özçiçek, C., Bal, T. ve Gül, A. (2002). Bireyin Çevre Bilinci ve Gıda Ürünleri Tüketiminde Çevresel Duyarlılık: Adana İli Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, Sayı 7, 1-12.
- Aksoy, B. (2014). Endüstri Bölgesinde Yaşayan Ortaokul Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri (Dilovası Örneği). *Journal of World of Turks*, Cilt 6, Sayı 1, 111-122.
- Aksoy, B. ve Karatekin, K. (2011). Farklı Programlardaki Lisans Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 15, Sayı 3, 23-36.
- Akyol, B. ve Kahyaoğlu, H. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre bilgi düzeyleri üzerine bir çalışma, Niğde örneği. Erişim: http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/2364-30_05_2012-13_07_00.pdf adresinden alınmıştır.
- Alagöz, B. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarında Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Probleme Dayalı Öğrenme Yönteminin Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Albaş, M. (2011). *İlköğretim Programındaki Çevre Bilinci Kazandırmaya Yönelik Kazanımların İşe Vurukluğu*. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Arslan, S. (2011) *Çevre Eğitiminin Eleştirel Düşünme Ve Çevresel Tutum Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Aslan, A. (2009). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi Programındaki Çevre Konularının Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Apaydın, A. (2005). *Sanayiden Kaynaklanan Toprak Kirliliğinin Araştırılması: Samsun-Tekkeköy Bölgesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Atasoy, E. ve Ertürk, H. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 105-122.
- Atasoy, E. (2005). *Çevre İçin Eğitim: İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum Ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Çalışma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Aydın, F. ve Çepni, O. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Karabük İli Örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 18, 189-207.
- Aydın, F. ve Kaya, H. (2011). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 24, 229-257.
- Baş, O. (2011). *Ortaöğretim kurumlarında çevre bilincinin yöneticiler ve öğretmenler tarafından algılanma ve benimsenme düzeyi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Değirmenci, M. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Karşı Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kayseri İli Örneği). *Journal of European Education*. Cilt 2, Sayı 2, 47-53.
- Demirkaya, H. (2006). Çevre Eğitiminin Türkiye'deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri Ve Çevre Eğitimine Yönelik Yeni Yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 207-222.
- Derman, İ. (2013). *Farklı başarı düzeylerindeki okullarda 9. Ve 12. Sınıf öğrencilerinin ekosisteme ilişkin öğrenme düzeyleri ve sürdürülebilir çevre bilinci ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dikmen, S. (1993). Çevre Eğitimi. *İlköğretim Kurumlarında Çevre İçin Eğitim*. (1. Baskı) içinde (21-34). Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.
- Dinçer, M. (1988). *Çevre Bilincinin Oluşmasında Çevre Eğitiminin Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Doğanca, Z. (2007). *Developing Environmental Education Program For Primary School Students And Assessing Its Effects On Prospective Science Teachers*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Engin, H. (2010). *Coğrafya Eğitiminde Sürdürülebilir Kalkınma, Sürdürülebilirlik Eğitimi Ve Çevre Eğitimi Konularının Kazandırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Erdönmez, C. (1993). *Toplumsal Gelişim, Toplumsal Değişim Ve Çevre Bilinci*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları. *İlköğretim Online E-Dergi*, Cilt 6, Sayı 3, 452-468.
- Gür, K. (2009). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre Bilinci Kazanım Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Gürbüz, H. ve Çakmak, M. (2012). Biyoloji Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 19, 162-173.
- İncekara, S. ve Tuna, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Çevresel Konularla İlgili Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi: Çankırı İli Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 22, 168-182.
- Karaca, A. ve Turgay, O. (2012) Toprak Kirliliği. *Toprak Bilimi Ve Bitki Besleme Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 13-19.
- Karaman, T. Z. (1998). *Çevre Yönetimi ve Politikası*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Karatekin, K. ve Aksoy, B. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, Cilt 7, Sayı 1, 1423-1438.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2002). *Çevrebilim*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Keçeci, T. Ö. (2010). *Ortaöğretim coğrafya derslerinin çevre bilinci oluşturmadaki rolünün öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

- Kızılderili Şef Seattle'ın Ünlü Konuşması, Mart 10, 2014, from http://www.pressturk.com/kizilderili-sef-seattle%E2%80%99in-unlu-konusmasinin-159.-yil-donumu_316.html.
- Köse, Ö. E. (2010). Lise Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarına Etki Eden Faktörler. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 198-2011.
- Nalçacı, A. ve Beldağ, A. (2011). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Tutumlarının Belirlenmesi (Erzurum Örneği). *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı 28, 141-154.
- Nazlıoğlu, Dinçer, M. (1991). Çevre Eğitiminin Önemi. *Çevre Üzerine*. (1. Baskı) içinde (250-264). Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Nebel, J. B. & Wright, T. R. (2000). *Environmental Science*. USA: Prentice- Hall.
- Özdemir, A. ve Yapıcı, E. (2010). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık ve İlgi Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 48-56
- Özey, R. (2001). *Günümüz Dünya Sorunları*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özoğlu, Ç. S. (1993). Çevre Eğitimi. *Yaygın Eğitim Düzeyinde Çevre İçin Eğitim*. (1. Baskı) içinde (65-82). Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.
- Öztürk, O. (2008). *Ülkemiz Yazılı Basınında Çıkan Çevre Haberleri Ve Yüksek Öğretimimizdeki Çevre Habercilik Eğitiminin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sadık, F. (2013). Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutum ve Bilgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, Cilt 3, Sayı 4, 69-82.
- Sarıgöz, O. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Çevre İle İlgili Davranış Ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 10, Sayı 1, 87-105.
- Seki, O. A. (2010). *Hazreti Peygamber'in Hadislerinde Çevre Bilinci*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, G. F. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Tekindal, S. (2009). *Duyuşsal Özelliklerin Ölçülmesi İçin Araç Oluşturma*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Timur, S., Yılmaz, Ş. ve Timur, B. (2013). Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Davranışlarının İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 125-141.
- Uçar, A. (1996). *Şanlıurfa'da Hava Kirliliği Ve Kontrolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Ünal, Ş. (2010). *Ortaöğretim Seviyesindeki 10. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Bilinci Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yücel, M., Altunkasa, F., Güçray, S., Uslu, C. ve Say, P. N. (2006). Adana'da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 217-228.
- Zengin, U. ve Kunt, H. (2013). Ortaokul Öğrencilerinin Ağaç ve Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 10, Sayı 23, 155-165.

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
EK 1. Araştırma İzin Belgesi.....	95
EK 2. Anket Formu.....	97

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890/20/763817
Konu: Anket Uygulaması

20/02/2014

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Selim SELİMOĞLU'nun "**Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri**" konulu tez çalışmasını, Antalya Merkeze bağlı Mecdude Başakıncı, Meryem Mustafa Ege, Başöğretmen Atatürk, Muratpaşa Yenigöl, Piri Reis, Hasan Fatma Çavlı Gültekin, Habibler, Kaan Turan Ortaokulu'nda uygulama isteği ile ilgili 12/02/2014 tarihli ve 14174 sayılı yazıları, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 19/02/2014 tarihinde incelenerek "**Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi**" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca, "**Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Bilinci Kazanım Düzeyleri**" başlıklı tez çalışmasını, Antalya Merkeze bağlı Mecdude Başakıncı, Meryem Mustafa Ege, Başöğretmen Atatürk, Muratpaşa Yenigöl, Piri Reis, Hasan Fatma Çavlı Gültekin, Habibler, Kaan Turan Ortaokuluna, Okul Müdürlüğünün bilgisi dahilinde, ilgili Genelgeye göre, çalışma takvimi doğrultusunda eğitim-öğretimi aksatmadan yapılması uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 10/02/2014 tarih ve 3550 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
20/02/2014

Osman Nuri GÜLAY
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi için <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1d06-7b42-33ad-a60b-1327 kodu ile yapılabilir.

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md.Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 23861 00

Évrak Tarih ve Sayısı: 10/02/2014-1992

ANKET UYGULAMASI PLANLANILAN OKUL LİSTESİ- ANTALYA İL MERKEZİ-

1. MECDUDE BAŞAKINCI ORTAOKULU
2. MERYEM MUSTAFA EGE ORTAOKULU
3. BAŞÖĞRETMEN ATATÜRK ORTAOKULU
4. MURATPAŞA YENİGÖL ORTAOKULU
5. PİRİ REİS ORTAOKULU
6. HASAN FATMA ÇAVLI ORTAOKULU
7. GÜLTEKİN ORTAOKULU
8. HABİBLER ORTAOKULU
9. KAAN TURAN ORTAOKULU

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 10/02/2014-1992

Merhaba arkadaşlar, Bu ankette çevre konusunda ilgili cümleler yer almaktadır. Cümlelerin kesin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Her cümleyle ilgili görüş kişiden kişiye değişebilir. Bu nedenle cümlelerde kendi görüşünüzü yansıtan yalnız bir seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz. Lütfen boş bırakmayınız. Anket bilimsel bir çalışmada kullanılacak olup başka bir amaç içermemektedir. İlgili ve desteğiniz için teşekkürler.

SELİM SELİMOĞLU

CİNSİYET: Kız () Erkek () SINIF: 5 () 6 () 7 () 8 ()
OKULU:.....

Sosyal bilgiler dersine karşı: İlgiliyim () İlgisizim () Kısmen ilgiliyim ()

Annelerinizin Eğitim Durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve üstü ()

Babanızın Eğitim Durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve üstü ()

Baba meslek : Memur () İşçi () Serbest Meslek () Emekli () İşsiz ()

Anne meslek : Memur () İşçi () Serbest Meslek () Emekli () Ev Hanımı ()

Aile Gelir Düzeyi : 0-500 TL () 501-1000 TL () 1001-1500 TL () 1501-2000 TL ()

2001 TL ve üzeri ()

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Sadece çevre sorunlarıyla ilgilenen bir eğitsel kulübe üye olmak isterim.					
2	Harclığımın bir kısmını sadece çevreyle ilgili olan bir vakfa bağlayabilirim.					
3	Çevre sorunlarıyla ilgili haberleri takip ederken canım sıkılır.					
4	Kapı kapı dolaşarak çevre bilinci oluşturulmasına yönelik broşür dağıtmak isterim.					
5	Tüketim alışkanlığımızın çevre sorunlarıyla ilgisi olduğunu düşünmüyorum.					
6	Tüketim alışkanlığımız değişmezse ileride büyük çevre sorunları oluşacaktır.					
7	Çevre kirliliğiyle ilgili konuların abartıldığını düşünüyorum.					
8	Çevre sorunlarından gelecek kuşakların etkilenmesi beni ilgilendirmez.					
9	Su kaynaklarının tükeniyor olması beni endişelendiriyor.					

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 10/02/2014-1992

10	Su kirliliğinin bitki ve hayvanlar üzerindeki etkisi beni ilgilendirmiyor.								
11	Dış fırçalarla kullandığım su miktarına dikkat ederim.								
12	Hava kirliliğinin benim ve yakınlarım üzerindeki etkisi beni endişelendirmez.								
13	Yediğim yiyeceklerde tarım ilacı kalıntısı olduğunu düşünmek beni korkutuyor.								
14	Kullanılmış pilleri normal çöp bidonlarına atarım.								
15	Evimde geri dönüşümlü maddeleri ayrı toplamıyorum.								
16	Evimdeki eski gazete ve kullanılmış kâğıtları geri dönüşüm kutusuna atarım.								
17	Ülkelerin kalkınabilmesi için çevre sorunlarını göz ardı etmelerinin doğru olduğunu düşünüyorum.								
18	Derslerimizdeki çevre ile ilgili konular ilgimi çekmektedir.								
19	İki ya da üç asır önceki üretim ve tüketim tarzının çevreyi daha fazla kirlettiğini düşünüyorum.								

DIKKATİCE DOLDURDUĞUNUZ İÇİN TEŞEKKÜRLER.....

4/12

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

